

Kaisa Mattila

Grunge

Käsikirjoituksena ja maailmankuvana

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Teatteri-ilmaisun ohjaaja

Esittävä taide

Opinnäytetyö

12.5.2017

Tekijä Otsikko	Kaisa Mattila Grunge – Käsikirjoituksena ja maailmankuvana
Sivumäärä Aika	33 sivua + 1 liitettä 12.5.2017
Tutkinto	Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Koulutusohjelma	Esittävä taide
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja	Selja Ahava
<p>Opinnäytetyö on monimuototyö ja koostuu kahdesta osasta: taideteoksesta ja tutkielman muotoisesta raportista. Taiteellinen työ on muodoltaan näytelmä ja käsikirjoitus nimeltään Grunge. Olen kirjoittanut sen ajatellen kahta mahdollista esitystapaa; teatteria ja elokuvaa. Käsikirjoitus yhdistelee näiden kahden taiteenmuodon kerrontakeinoja.</p> <p>Grunge on tarina lapsuudesta ja nuoruudesta pienellä paikkakunnalla Suomessa. Ajallisesti kertomuksessa liikutaan Suomessa 1980-1990-luvuilla. Toinen ajantasoo vie 1960-1990-lukujen Amerikan yhdysvaltoihin, Aberdeenin pieneen kaupunkiin, Seattleen ja New Yorkiin Nirvanan MTV Unplugged -konserttiin. Tarinan päähenkilöt Elina, Ilpo ja Kurt Cobain eivät pysty sopeutumaan vallitseviin oloihin, eivätkä ympäristön heille osoittamiin ahtaisiin rooleihin. Alkaa sopeutumisen ja kapinoinnin vuorottelu. Musiikki helpottaa, lohduttaa, yhdistää ja antaa merkitystä elämälle. Musiikin soittaminen ja taiteen luominen antavat sen verran vahvistusta itsetunnolle, että Elina, Ilpo ja Kurt Cobain alkavat pyrkiä kohti omanlaistaan elämää. He päätyvät lopulta kuitenkin erilaisiin ratkaisuihin.</p> <p>Työni päätavoitteiksi olen asettanut omaäänisyyden löytämisen kirjoittajana ja 1980-1990-lukujen ajankuvan ymmärtämisen. Maailmassa tapahtuu paljon samaan aikaan eri puolilla. Havaintoni mukaan sekä Washingtonin osavaltiota että Nurmijärveä yhdisti samankaltainen nuorien kokema ankeuden ilmapiiri. Tutkielmassani koetan tavoittaa grungen maailmankuvaa; mitä se oli ja mitä vastaan se syntyi. Kysyn mitä grunge oli lopulta maailmankatsomuksena.</p> <p>Raporttiosuudessa reflektoin kirjoitusprosessia. Taustoitin sitä maailmaa, mistä käsikirjoitus kertoo. Pohdin taiteellisen työni sisältöä grungen ilmiön näkökulmasta. Tarkennan fokukseni vuosina 1987-1994 vaikuttaneen yhtyeen Nirvanan laulaja-kitaristi Kurt Cobainin piirteisiin ja tarkastelen niitä suhteessa käsikirjoituksen henkilöihin ja tapahtumiin.</p>	
Avainsanat	Grunge, Kurt Cobain, näytelmän kirjoittaminen, 1980-luku, 1990-luku

Author Title	Kaisa Mattila Grunge – A Screenplay and its Worldview
Number of Pages Date	33 pages + 1 appendices 12 May 2017
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Performing Arts
Specialisation option	Drama Instructor
Instructor	Selja Ahava
<p>This thesis consists of two different parts: of an artistic work and a study in the form of a report. The artistic work is a play called Grunge, with the screenplay included. I have written it keeping in mind two different possibilities of a performance: theater or a film. The art work combines the two aforementioned options of narration.</p> <p>Grunge is a story of childhood and youth, located in a small town in Finland. The story is situated around the 1980-1990's. The other timespan takes the reader to the 1960-1990's United States, to a small city called Aberdeen, as well as Seattle and a MTV Unplugged concert in New York. The main characters of the story are Elina, Ilpo and Kurt Cobain, and they cannot adapt to the conditions at hand, and neither to the narrow roles which the surroundings push against them. This puts forth an alternation of adaptation and rebellion. Music eases, comforts, unites and gives meaning to life. Playing music as well as creating art strengthen the self-esteem of the characters, which leads to Elina, Ilpo and Kurt Cobain to strive toward a life that looks like their own.</p> <p>The main goals of my thesis are finding my own voice as a writer as well as describing and understanding the time period between 1980-1990. There are a lot of things going on in the world simultaneously. According to my observations, the combining factor of the state of Washington and Nurmijärvi is the ambiance of bleakness amongst the youth. In this thesis, I aim at reaching the world view of grunge: what it was and against what it was born. I ask, what is grunge as an outlook on life, as a paradigm.</p> <p>In the written part of this thesis, I reflect upon the writing process. I give background information to the world, of which the script tells about. I ponder the content of my art work from the grunge point of view. I specify my focus on the features of Kurt Cobain, the singer-guitarist of the band Nirvana during the years 1987-1994, and I examine them in relation with the characters and events of the script.</p>	
Keywords	Grunge, Kurt Cobain, drama, play writing, 1980s, 1990s

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Työprosessi	3
3	Grunge	8
3.1	Grunge maailmankuvana	8
3.3.1	Nevermind ja näytelmän kirjoittaminen	17
3.3.2	Kurt Cobainin maailma	19
4	Kurt Cobainin eri puolet näytelmän henkilöissä	22
5	Yhteenveto	30
6	Lähteet	3

Liitteet

Liite 1. Grunge

1 Johdanto

I'm worse at what I do best / And for this gift I feel blessed

Nirvana, Smells Like Teen Spirit, Nevermind (1991)

Opinnäytetyöni on muodoltaan monimuotoinen opinnäytetyö. Se sisältää kaksi osaa: taideteoksen ja tutkielman muotoisen raportin. Pääpaino työssäni on taideteoksen luomisessa. Tavoitteenani on osoittaa näytelmän kirjoittamisen osaamistani käsikirjoituksen muodossa. Raporttiosuudessa reflektoin kirjoitusprosessia ja tutkin kysymystä: Mitä on grunge maailmankatsomuksena. Taustoitan sitä maailmaa, mistä käsikirjoitus kertoo. Pohdin oman taiteellisen työni sisältöä grungen ilmiön näkökulmasta. Tarkennan fokukseni vuosina 1987-1994 vaikuttaneen yhtyeen Nirvanan laulaja-kitaristi Kurt Cobainin piirteisiin ja tarkastelen niitä suhteessa käsikirjoituksen henkilöihin ja tapahtumiin.

Grunge syntyi Seattlessa Washingtonin osavaltiossa Yhdysvalloissa. Sen juuret ovat syvällä punkissa ja rock'n'rollissa. Grungen ilmiön sisällä tapahtunut suurin liikehdintä voidaan ajoittaa 1980-luvun ja 1990-luvun vaihteeseen. Seattlestä grunge levisi maailmanlaajuisesti ilmiöksi ja tavoitti Klaukkalan, kylän, jossa elin lapsuuteni ja nuoruuteni.

Syyskuussa 2016 päätän tehdä opinnäytetyöstäni teoksen, joka voisi jatkaa elämänsä koulun ulkopuolella. Tähän vaikuttaa oma pitkä koulutushistoriani; olen opiskellut tauotta seitsemänvuotiaasta asti. Nyt keväällä 2017 laulan suvivirren ja päätän peruskouluni. Koulutus on tehnyt tehtävänsä; olen valmis (työ)elämään ja luomaan taiteellista uraa. Olen valmis osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja erityisesti keskusteluun siitä, mitä on olla ihminen maailmassa. Asetan tavoitteekseni löytää oman ääneni alkaessani kirjoittaa. Teoksen tematiikka sisältää ajatuksen, että elämä on hallussa yksilöllä itsellään, ei instituutioilla tai yksilön ulkopuolella. Elämää ei toteuteta ympäristön vaatimusten mukaan. Silloin myös vastuu on itsellä; johtivat elämänvalinnat sitten mihin tahansa seurauksiin. Oman elämän elämiseen omalla

tavallaan tarvitaan kyky oman äänen kuulemiseen, omaan ajatteluun ja mielipiteiden muodostamiseen - ja halu kunnioittaa omaa ääntä.

Valitsen Grungen, aiheen, jonka itse olen elänyt lävitse. Hyödynnän taideteoksen kirjoittamisessa kokemusta ja tietoa, jonka olen hankkinut elämällä. Teos on fiktiivinen; se ei ole omaelämäkerrallinen. Tämän taideteoksen luominen vaikuttaa minuun monella tavalla. Se luo elämää ja kirkastaa minulle omaa sukupolvikokemustani. Uskon teoksen olevan ajankohtainen. Olen syntynyt vuonna 1982 ja kuulun X-Sukupolveen. Termi tunnetaan paremmin englanninkielisellä nimellään Generation X. Meidän sukupolvemme on kasvanut aikuiseksi ja huomaan ympärilläni lisääntyvää keskustelua siitä, millainen oli meidän lapsuutemme ja nuoruutemme. Siirrymme seuraavaan vaiheeseen elämässä, johonkin aikuisenkaltaisuuteen. Etäisyys antaa tilaa sekä nostalgisoinnille että mahdollisuudelle verrata omaa nuoruutta ja lapsuutta johonkin muuhun – nykynuorten elämään.

Keskustelen paljon ikäisteni kanssa; sukupolvikokemukset lapsuudesta ja nuoruudesta 80- ja 90 -luvun Suomessa ovat yllättävän samankaltaisia. Vielä 2000-luvun alussa nuoruutensa eläneet puhuvat samoista asioista, mutta televisio-ohjelmat alkavat olla erilaisia. Ihmiset kertovat kokemuksistaan innostuksella, ilolla ja kipeydellä. Yhteneväisiä seikkoja löytyy: koulukokemukset, kaverien kanssa tehdyt asiat, asenteet kiusaamiseen ja päihteisiin, lelut, pyhienviettotavat, perheen kanssa tehdyt asiat ja ruoka. Kerron raportissani myöhemmin lisää X-Sukupolvesta ja ajanjaksosta, josta taideteokseni kertoo. Kaiken, taiteellisen ja tutkimuksellisen osion, läpi virtaa grunge: musiikkina, maailmankatsomuksena, elämäntapana, elämänasenteena - ilmiönä.

Olen pyrkinyt luomaan käsikirjoituksen, joka hengittää 80- ja 90 -lukuja tunnelman tasolla. Teemojen tasolla liikun universaaleissa, aikaa kestävässä teemoissa: ihmisen valinnan mahdollisuudet, ihmisen suhde ympäröivään maailmaan ja itseensä sekä sovinnon ja sopeutumattomuuden ristiriita.

With the lights out / It's less dangerous / I feel stupid and contagious / Here we are now / Entertain us / A Mulatto / An Albino / A Mosquito / My Libido / Yeah, Hey / Yeah

Nirvana, Smells Like Teen Spirit, Nevermind (1991)

2 Työprosessi

Valitsen monien vaihtoehtojen joukosta opinnäytetyön aiheen. Kiinnostun kesällä 2016 pohjoisen Suomen teatterista vaellusmatkalla Lappiin; erityisesti minua kiinnostaa saamelaiden teatterissa ihmisen suhde luontoon. Mietin lisäksi pitkään kahta tarinaa, joista haluan kirjoittaa. Toinen on *Grunge* ja toinen ajallisesti laajempi tarina *Syvä Pohjanmaa/ Tammerkoski*. Viimeksi mainittu kahlaa läpi erään suvun historian.

Päätän tehdä oman käsikirjoituksen, koska tahdon tehdä jotakin omaäänistä. Olin asettanut yliopiston jälkeen vuonna 2012 tavoitteekseni löytää oman ääneni sekä taiteellisesti että ihmisenä. Näiden ajatusten kanssa aloitin esittävän taiteen linjalla. Oma ääni löytyi, muttei siten, miten olin kuvitellut. Kuvittelin kerääväni tietoa keskittyneesti, kirjoittavani päiväkirjaa ja kehittyväni taiteen tekijänä tekemällä. Se mitä lopulta kävi: Hukkasin voimani ja ääneni ryhmässä, sillä se vain katosi muiden äänten tiiviissä joukossa. Kaikkea ääntä oli yksinkertaisesti liikaa minulle. Muiden äänet tuntuivat olevan omaa ääntä voimakkaampia. Ryhmissä syntyy omat lakinsa, tapansa olla ja käyttäytyä. En ymmärtänyt niitä, enkä osannut olla. Tästä syntyi sisäinen kapina mukautumisen sijaan. Päättyessäni ajatuksessani hämmennykseen ulkomaailman ja itseni välisestä ristiriidasta tajusin, että jotakin tulee muuttaa. Valitsin, että en sopeudu, vaan jatkan matkaani.

Mietin, missä voisin keskustella elämästä ja aiheista, jotka olivat osa minun maailmaani, maailmankuvaani. Tutun maailman hukkaamisen tajuaminen oli kaiken käännekohta. Sen kuuluisan kantapään kautta opin, että en luovu koskaan omasta äänestäni, jonka kuulen nyt. Tajuan sen ohjaavan minua aina itselleni oikeaan maailmaan. Ympäristö asettaa vaatimuksia, mutta ne ovat aivan toisia, joiden kanssa minä tahdon olla tekemisissä. Jotkut tiiviit yhteisöt muodostavat ne omat ääneensanomattomat lakinsa ja on yksinäistä kulkea, jos ei sopeudu niihin. Omien arvojen pohtimiseen tarvitaan kuitenkin elintilaa ja aikaa ajatella. Löysin erillisyyteni yksinäisyyden ja syrjäänvetäytymisen kautta ja siten kuulin taas oman ääneni. Se oli niin suuri helpotus, että alitajuntaisesti valitsin näytelmän teemaksi sopeutumattomuuden. Grunge on minulle huikeaa energiaa, tahdonvoimaa, valoa, omaäänisyyttä ja tinkimätöntä

omanlaisen elämän elämistä. Tätä teeskentelemättömyyttä ja omaäänisyyden voimaa olen saanut ja oppinut Kurt Cobainilta. Cobain tuntuu sanovan: Vaikka olisin kuinka huono ja kummallinen, minä olen minä.

I'm worse what I do best / and for this gift I feel blessed / Our little group has always been / and always will / until the End

Nirvana, Smells Like Teen Spirit, Nevermind (1991)

Valitsin näytelmän nimeksi Grungen ja aloin miettiä tarinaa, paikkaa ja henkilöitä. Alusta asti oli selvää, että Kurt Cobain tulisi olemaan läsnä näytelmässä tavalla tai toisella. Lähtökohtana oli lapsuuden ja nuoruuden kuvaaminen ankealla pikkupaikkakunnalla Suomessa. Näytelmä käsittelisi sitä, mitä tehtiin kun ei ollut mitään tekemistä. Itse elin tällaisella paikkakunnalla, mutta harrastin kyllä paljon kaikenlaista. Yleinen tunnelma vain oli erittäin ankea, sosiaalisesti oltiin ankeita ja rajoittuneita. Päihteitä käytettiin jo lapsuuden ja nuoruuden taitekohtaa ennen. Kylä oli pellolle 70-luvulla tyhjästä luotu, eikä sinne jostain syystä ole syntynyt vieläkään vahvaa paikalliskulttuuria. Nyt eletään vuotta 2017. On toki jotakin piirteitä, jotka ovat leimallisia kylälle ja tavoille toimia siellä. Näitä olivat esim. jaottelu koulussa menestyviin ja koulussa ei-menestyviin, joka taas jakoi kaveriporukat. Kaikenlainen "muka" poikkeavuus johti nimittelyyn ja kiusaamiseen. Syyksi riitti ulkonäkö, vanhempien alkoholismi tai luonteen herkkyys. Kaikki ne jotka eivät osanneet puolustaa itseään, joutuivat varmasti ikävän huomion kohteeksi. Tällaisena näen kotikyläni ahdasmielisyyden. Meiltä puuttui historia ja juuret. Olimme eksistentiaalisesti pellolle tyhjään heitettyjä. Me olimme todella eksyneitä ja outoa määrittelemätöntä joukkoa. Mietin jo lapsena monesti, mitä teen täällä ja keitä nämä ihmiset ovat; mikä meitä yhdistää. Meillä oli tilaa ja meillä oli luonnon antama kauneus ja rauha, luonnon nirvana. Emme jostain syystä vaan pystyneet olemaan sovussa ihmisten kesken.

Lähtökohdan selvitettyäni pyysin seuraavaksi opinnäytetyön ohjaajaksi Selja Ahavan, jonka kanssa olen tehnyt töitä aikaisemminkin. Silloin käsikirjoitin ja muokkasin lasten kertomista tarinoista näytelmää *HUI! Sähkökatkos Helsingin Kaupunginteatterille*. Ohjauksessa arvostan selkeyttä, suoria sanoja ja todellista käytännön neuvomista.

Ohjauksessa sain tätä kaikkea. On tärkeää kuulla vaikutelmia ja tulkintaa siitä, mitä on kirjoittanut. Näytelmän kirjoittaminen on niin tarkkaa puuhaa; jatkuva painiminen sanomisen ja sanomatta jättämisen kanssa. Tunsin, että keskustelen teoksesta tasavertaisena. Oli erittäin tärkeää tulla arvostetuksi juuri tämän teoksen kirjoittajana sen kautta, että saa palautetta nimenomaan työnsä originelliudesta. Kirjoitan omalla äänelläni nyt. Prosessin aikana huomasin, millainen se on. Jätän sen analysoimatta, sillä se löytyy taiteellisen osion puolelta. Voin kuvailla sitä muutamalla sanalla: yksinkertaisen ja runsauden vaihtelu; jotain tylyä ja kauneutta etsivää.

Ohjauksessa käytimme aikaa rakenteen rakentamiseen. Se mikä minulle oli itsestään selvä teemallinen siirtymä kohtauksesta toiseen tuntui ohjaajasta kummalliselta hypyltä vuodenajasta toiseen. Huomasin kirjoittajana liikkuvani temaattisilla tasoilla, subtekstin kuljettamisessa. Selja antoi tehtäväksi katsoa rautalankamallilla jokaisen hahmon kuljetuksen näytelmän läpi; lähtötilanteen ja lopputilanteen. Haaveilin piirtäväni lisää kaikenlaisia mallinnoksia ja sanoittavani, mitä missäkin kohtaa tapahtuu kullekin henkilölle. On kuitenkin pakko mennä polvilleen tässä kohtaa ja sanoa, että tarvitsen töitä, ruokaa ja rahaa.

Taiteen tulkitsemisen kanssa ollaan aina subjektiivisuuden maailmassa. Muistan prosessin ajalta kaksi asiaa, jotka aukaisivat jotakin sanojen ja niiden merkitysten maailmasta. Olin kirjoittanut muutamaan kohtaan syömistä ja ruokaa koskevia repliikkejä. Elina ihmetteli, miksei Ilpo syö ja syömisen motiivi toistui käsikirjoituksessa myöhemmin uudestaan. Olin tarkoittanut sen kuvaamaan, miten kaikki lakkaa maistumasta, kun menettää elämänhalunsa tai kun sitä ei lähtökohtaisesti ole. Toinen syömisaihe oli jokin muisto, huuto, lapsuuden 80-luvulta, kun kaikkialla äidit aina huusivat ”Syömäääään!”. Ohjaaja luki tästä auki syömishäiriöviittauksen, joka olisi ollut minulle katastrofaalinen lopputulema. Se että käsikirjoitus olisi ollut kertomus syömishäiriöstä. Tajusin, että tarkkuutta voi ja pitää harrastaa sekä alituisesti kirkastaa sanomaansa. Ja silti on varauduttava siihen, että kun viesti saavuttaa vastaanottajan, voi merkitys olla muuntunut!

Valitsin päähenkilöksi tytön, jonka on vaikea sopeutua ja löytää kaltaisiaan. Tämän jälkeen rajasin ajan, jota käsittelen. Ensin ajattelin, että kuljetan päähenkilön

lapsuudesta harppauksin koko matkan aikuiseksi asti. Ohjaaja kuitenkin alkoi kysellä tarkennuksia hahmoihin, joita syntyi matkan varrelle. Tajusin, että en pysty viemään tässä ajassa näitä kaikkia lävitse koko elämänkaaren tai sitten on tehtävä radikaaleja muutoksia mm. kerrontatyyliin. Puolivälissä kirjoitusprosessia tarinasta muodostui kahden ystävyksen rinnakkain kasvamisen tarina. Ohjaajan kysyessä, mistä tarina kertoo, tarkensin sen kuvaamaan Elinan ja Ilpon suhdetta kuusivuotiaista kuusitoistavuotiaiksi aina eroon, Ilpon kuolemaan, saakka. Heitä yhdistää rakkaus Nirvanaan ja ulkopuolisuuden kokemus. He alkavat luoda yhdessä omaa kulttuuriaan. Elina kertoo tarinoita Nirvanasta, Green Daysta ja maailmastaan ja Ilpo elää niitä lävitse. Ilpo ja Elina löytävät tahoillaan musiikista tarkoitusta, lohtua ja merkitystä elämäänsä. Kurt Cobain on heidän esikuvansa. Ilpo säilyttää esikuvansa ja Elina hylkää sen löytäessään oman äänensä. Minulla ei ole vastausta loppuratkaisuun, en tiedä, miksi joku selviää ja toinen ei. Tämän kysymyksen äärelle näytelmän kirjoittaminen minut johdatti! Olisiko tässä paikka pohtia sitä?

VAKAVA RUMPALI HAUSSA. *Underground-asette, Blag Flag, Melvins, Zeppelin, Scratc Acid, Ethel Merman. Helkkarin monipuolinen. Kurdt 351-0992.*

Kurt Cobain, The Rocket-lehti, lokakuun 1987 numero (True 2007, 96)

Ilpon tosielämän esikuvana on kotikylälläni kasvanut poika Ilpo, jota en juurikaan tuntenut. Hän oli yksi niistä monista pojista koulussamme, jotka eivät olleet ”hyviä koulussa”. Tajusin aina, että näiden poikien kyvyssä oppia ei ollut todellakaan mitään vikaa, mutta yleinen ilmapiiri ja asenne olivat kouluvastaisia. Vain muutamat pojat uskalsivat olla ns. menestyneitä koulussa. Uskon, että vaikka nämä kouluvastaiset pojat kapinoivat ja kertoivat, että heitä ei koulu olisi vähempää voinut kiinnostaa, he kärsivät ”huonon” leimastaan. Tämä on vain aavistus, ei yleistys. En tiedä tarkemmin Ilpon myöhemmistä vaiheista, mutta kuulin, että pitkäaikainen huumeidenkäyttö liittyi tapahtumiin. Hänet löydettiin kai 20-vuotiaana kotoaan yliannostukseen kuolleena. Muistan kun viimeisen kerran näin hänet baaritiskillä kylän ainoassa baarissa ja hän sanoi ”Kaisa se vaan kaunistuu päivä päivältä”, hymyili ja käveli kaljansa kanssa pois. Siinä oli jotain vilpítőntä ja mitään vaatimatonta. Ehkä siinä oli jokin ratkaisuun

päätyminen, sen tuoman varmuuden ja luovuttamisen tuoma rauha. Sitä on vaikea sanoa, oliko se todellista, kun asioita tulkitsee nyt myöhempien tapahtumien valossa.

Kirjoittaessani olen yrittänyt samastua fiktiivisen Ilpon kohdalla poikaan, joka ei puhu juuri mitään, mutta ajattelee kauniita asioita ihmisistä. Ilpessa on grungen epäsosiaalisuus ja voimas tavoite elää omanlaista elämää sekä halu tulla hyväksi muusikoksi. Ilpessa on Cobainin yhden väylän vaihtoehto; jos musiikkihommista ei tule mitään, niin en halua mitään muutakaan - lähden maailmasta. Elinassa taas on Cobainin sopeutumattomuus ja kapinointi. Elinassa kytee lapsesta asti kapina, siitä lähtien, kun hän tajuaa, että hänen maailmasta saamansa palaute on vääristynyttä suhteessa omaan sisäiseen kuvaan itsestä. Hän huomaa, että yhteisössä ei ole tarjolla roolimallia, johon hän voisi samastua. Elina koettaa kuitenkin toistuvasti sopeutua, ensin ala-asteella ja myöhemmin yläasteella. Sopeutumisen yritykset ovat suhteessa vallitseviin vaateisiin ja rooleihin, joita tytöille on silloin tarjolla. Motiivina tähän käytökseen on pyrkimys selvittää hengissä yhteisössä yhteisön sanelemin ehdoin.

Hakala edustaa yhteisön näennäisesti voimakkainta ääntä, joka vaatii olemaan kova ja liittoutumaan hänen kanssaan tai kärsimään liittoutumattomuudesta ja sopeutumattomuudesta. Ilpo liittoutuu Hakalan kanssa, sillä hän ei pysty olemaan tarpeeksi vahva yksin ja puolustamaan itseään. Mukautuminen voidaan nähdä selviytymistategiana, jonka Elina ja Ilpo molemmat käsikirjoituksen lopussa kuitenkin hylkäävät. Kummatkin tunnistavat heille väärän ja vääristyneen maailman ja päättävät lähteä.

Mitä muuta? Opinnäytetyön tekemiseen tarvitaan paljon erilaisia resursseja: aikaa, tilaa, ohjaaja ja rahaa. Minä olen onnekas ja olen saanut kultana yhden näistä resursseista – ohjaajan. Tässäkin työssä, kuten kaikissa gaaloissa, kiitospuhe aloitetaan fraasilla ”Ilman Selja Ahavaa en olisi tässä”. Tämä kiitos muuttuu kohdallani todeksi ja aidoksi kiitokseksi ja karistaa fraasin tönkön kuorrutteen. Minulla on ollut fyysinen tila käytössä, mutta ajatuksellinen tila on silloin tällöin ollut loppu. Se liittyy tähän kahteen muuhun resurssiin, joita ei ole ollut enää pitkään aikaan; aikaa ja rahaa. Olen joutunut muuttamaan opinnäytetyöhöni suunnitellun ajan milloin linjastotarjoilijan, varastoduunarin tai lastenteatterin tekijän palkaksi. Siten prosessi on venynyt

toivomastani kahdesta kuukaudesta kuuteen. Olen kuitenkin elänyt grungen hengellä; syönyt mitä sattuu, soittanut sähkökitaraa kovaa ja paljon, luonut, hitsautunut yhteen bändini kanssa sekä saanut apua ja tukea vanhemmiltani sekä samanlaisilta rahattomilta taiteentekijöiltä. Puuroa on syöty yksin ja yhdessä, loputtomia keskusteluja elämästä käyty ja musiikkia soitettu.

Taideteos on nyt valmis. Mitä tapahtuu seuraavaksi? Minun on tarkoitus luetuttaa näytelmä näytelmäkirjailijoiden yhteisö *Tektissä*. Tekstin tavoite on suomalaisen näytelmäkirjallisuuden kehittäminen, näytelmäkirjailijan identiteetin tukeminen, ammatillisen arvostuksen ja näkyvyyden lisääminen. Olen valmis muokkaamaan tekstiäni palautteen pohjalta, kun olen valmistunut koulusta. Joskus on vain pistettävä hetkeksi jokin asia valmiiden laatikkoon saadakseen tunteen, että saa asioita valmiiksi. Tarkoitukseni on tarjota teksti ja mahdollisesti myös ohjaustarjous eri teattereille. Silloin olisi hieno saada työryhmääni säveltäjä, joka toimisi myös kapellimestarin asemassa. Olisi tärkeää saada teoksen maailman ulkopuolinen taiteentekijä ratkomaan teoksen lavaelämää. Se mikä on itsestäänselvää itselle ei välttämättä avaudu muille. Tietysti pieni mystiikan verho tulee säilyttää ja tulkitsijan mahdollisuus tulkintaan.

We tried to handle it as best as we could. But sort of didn't work out. But there were good times, you know? Everybody has good times and bad times. And we tried the best we could. That's what we say. Both of us feel - and Jenny has talked about it and said it, too - that maybe we didn't try hard enough.

Don Cobain, Kurt Cobainin isä (Morgen 2015, 42)

3 Grunge

3.1 Grunge maailmankuvana

Tarkasteluni kohteena on grunge maailmankuvana. Tutkin grungen sisältämää maailmankuvaa; millaisia asenteita ja käytösmalleja se sisältää. Tutkin asiaa siksi, että musiikki ei koskaan asu tyhjiössä, eikä musiikki ole pelkkää musiikkia. Se sisältää asenteita ja oman maailmankuvansa. Musiikki vaikuttaa maailmankatsomukseen. Ylitän tässä tieteenrajoja, sillä tämä ei ole kirjallisuudentutkimuksen diskurssimodein tehty

analyysi Nirvanan lyriikoista eikä puhtaasti etnologinen tai sosiologinenkaan tutkielma. Grunge on niin paljon laajempi ilmiö kuin Nirvana ja Cobain. Rajaan kuitenkin Cobainin maailman tässä grungen maailmankuvaksi; sen mikä vaikutti ihmisiin Cobainin käytöksessä ja tapana olla maailmassa. Kerron siitä, miten se vaikutti käsikirjoitukseni henkilöhahmoihin. Näitä Cobainin piirteiden, asenteiden ja toiminnan yhteyksiä henkilöhahmoihini avaan raportissani myöhemmin.

Tarkastelen grungea siis Nirvanan ja Cobainin kautta. Bändit ja niiden keulahahmot ovat julkisia ihmisiä. Niillä on tietylainen imago. Kurt Cobainin julkinen imago sisälsi monenlaisia aineksia vuosien aikana ja muuttui. Hän säilyi kuitenkin läpi julkisen elämänsä normien rikkojana sekä hurjana hahmona. Hänen lavakäyttäytymistään ei voinut ennalta arvata. Tosin jossakin vaiheessa siitä, mikä aikaisemmin oli ollut yllätyksellistä, tuli kaava ja jopa yleisön vaatima akti. Tällaisia tekoja olivat mm. soittimien hajoittaminen palasiksi ja yleisön sekaan hyppääminen. Grunge ilmiönä rikkoikin yleisön ja esiintyjien välistä rajaa, sillä esiintyjät soittivat usein yleisön seassa ja yleisön jäsenet kiipesivät esiintymislavalle. Cobain muuttui myöhemmin ja haki uransa loppuvaiheessa uutta ilmettä itselleen ammattimuusikkona, jolloin Nirvanaan lisättiin kitaristi ja sellisti. Kappaleet esitettiin hitaampina ja huolellisemmin soitettuina. Cobain ei halunnut esittää sitä "itseään", mitä häneltä toivottiin ja miksi hänet oli määritelty.

Nirvanan vaiheiden lisäksi olen tarkastellut Cobainin lapsuutta ja nuoruutta; ajanjakson määrittelen alkamaan syntymävuodesta 1967 ja päätymään vuoteen 1985, jolloin hän lopetti Amberdeenin keskikoulun kesken ja alkoi soittamaan musiikkia. Käsikirjoituksessani kirjoitan lapsuudesta ja varhaisnuoruudesta Suomessa 1982-1998 ja Cobainin vaiheet kulkevat siinä rinnalla. Käsikirjoitukseni päättyy Cobainin ja Ilpon kuolemaan. Esitän tiivistettynä grungen ilmiön Cobainin elämän kautta, sellaisena kuin se minulle on välittynyt tutkimusten, kirjojen, Cobainin elämäkerran, konserttitaltointien, Nirvanan musiikin ja loppumattomien keskustelujen kautta. Cobain oli ihannoitu ja parjattu sankari. Hän oli Nirvanan musiikillinen johtaja, laulaja-kitaristi ja kirjoitti lähes kaikki lyriikat. Sävellyksiä tehtiin myös yhdessä, mutta mikään ei toteutunut ilman Cobainin viimeistä sanaa. Monesti hänen nimensä kirjoitettiin tekijän kohdalle, vaikka prosessiin olisi osallistunut muitakin. On vaikea erottaa julkista Kurt

Cobainin imagoa ja yksityistä Kurt Cobainia. Nämä kaksi kietoutuvat yhteen. On mahdotonta sanoa, kuka hän oikeasti oli.

Millaista sitten on grungelle ominainen käyttäytyminen? Minkälaista on sen aikaansaama toiminta, ilmaisut ja pukeutuminen? Rockkulttuurin fanikäyttäytymiseen kuuluu monenlaista toimintaa. Rockfaniutta luonnehditaan käyttäytymismuodoksi, jolle on ominaista fanaattisen innostunut ja ihaileva asenne artistiin tai bändiin. Populaarikulttuurissa ilmiöissä tyypillistä on mm. kerätä kaikenlaista idoliin liittyvää: levyjä, videoita, lehtiä, julisteita, valokuvia, kirjoja jne. Lisäksi tähän saattaa liittyä jopa pakonomainen pyrkimys päästä idolin kaikkiin konsertteihin. Fanikäyttäytymiseen voi kuulua myös idolin olemusta imitoiva ja mukaileva pukeutuminen. Fanikäyttäytyminen on yleistä sekä nais- ja miespuolisille rockin kuuntelijoille. Sukupuolipainotukset ovat sidoksissa bändin tai artistin imagoon sekä joissain tapauksissa rockmusiikin tyyliin. Esimerkiksi 1980-luvun suurin osa heavy metal- yhtyeiden ja hard rockin faneista oli poikia tai miehiä. Perinteinen teinipop ja sen useimmat muunnelmat olivat tyttöjen suosimia. Main stream -rock taas on musiikkia, josta ei voi osoittaa selvää sukupuolipainotusta. (Söderholm 1990, 14-15.) Itse tunnen huomattavasti suuremman osan poikia kuin tyttöjä, jotka kuuntelivat Nirvanaa 1980-1990 -luvulla. Singlet ja hittikappaleet ovat yltäneet tyttöihin asti ja konserttitilaisuuksissa näkee paljon tyttöjä. Nirvanan kitarafillit periytyvät "miehisen" hard rockin puolelta, mutta melodioita voidaan hyvällä omallatunnolla kutsua "naiselliseksi" popiksi tämän luokittelun mukaan. Nirvana sekoitti tyypillisiä musiikin genrejä. Ajattelen Nirvanan astuneen ulos tyypillisyyksistä, sukupuolipainotuksista, juuri musiikin melodisuutta, herkkyyttä sekä kovaäänisyyttä ja karjuntaa yhdistelemällä. Käsikirjoituksessani Petri, Jarkko, Ilpo ja Elina omaksuvat fanikulttuurille tyypilliseen tapaan esikuvansa tavan pukeutua ja osittain myös tavan toimia. Tästä kirjoitan myöhemmin lisää.

Oliko Nirvana massakultturia? Rock on musiikillinen ja sosiaalinen ilmiö. Rockin rokkakulttuurin määritteelle on olemassa historialliset juuret. Rock 'n' roll kaupallistui ja sitä seurasi tämän uuden nuorisokulttuurin laajentuminen 1950-luvun puolivälissä. (Söderholm 1990, 15.) Rockmusiikkiin liittyi paljon yhteiskunnallisia jännitteitä. Rockkulttuurin leimaaminen rokkaksi toimi hallitsevan kulttuurin puolesta, sillä se antoi moraalisen oikeutuksen pitää rock'n'roll omassa karsinassaan eli teininuorison

viihdemusiikkina (Söderholm 1990, 16). Grungen ilmiö, rockmusiikin alalajina, sisältää myös musiikilliset elementit ja ulkomusiikilliset elementit. Ulkomusiikilliset elementit määrittelen tässä työssä muiksi kulttuurisiksi ilmiöiksi, jotka nivoutuvat musiikin ympärille. Sosiokulttuurinen konteksti on ollut, Cobainin syntyessä ja alkaessa kehittää musiikkiaan, seuraava: Rock'n'rollin kaupallinen läpimurto tapahtui 50-luvun puolivälissä. Ennen sitä tätä rytmimusiikin uutta lajia ei oltu nimetty, mutta se oli olemassa esitettynä musiikkina.

Rock'n'roll alkoi elää. Seuraavien vuosikymmenten aikana syntyi mm. punkmusiikki ja kitarasoundi sähköistyi. The Beatles saavutti suosion, jota kutsuttiin beatlemaniksi. Jimi Henrix toi sähkökitaran soittoon uudenlaisen säröisen soundin ja sointuja, nousi sähkökitaran kuninkaaksi ja kuoli yliannostukseen vuonna 1971. Sitten tuli rockmusiikkia uudistanut punk ja sen uusi aalto 1970-luvun lopulla. Tähän maailmaan syntyi grunge ja ilmiö nimimeltään grungemania. Grungemanian luojana toimi maailmanlaajuisesti yhtye Nirvana.

Gaar (2009, 36) kirjoittaa grungen termistä "Initially, the term "grunge" was used to describe dirt or filth, as saying how "grungy" something was. Indeed, when the word was used by rock journalists like Lester Bangs in the 1970s, it referred to, gritty quality in a band's sound." Sub Pop- levy-yhtiön tuottaja Bruce Pavitt mainosti grungea jonakin irtonaisena, joka tuhosi sukupolven moraalin. Grungen estetiikka pohjautuu egalitarianismiin; kaikkien ihmisten ihmisarvo on yhtäläinen. Bändit eivät käyttäneet massiivisia kalustoja tai käyttäytyneet lavalla tai sen ulkopuolella tyypillisten tähtien tavoin. Musiikki heijasteli vieraantuneisuutta ja epätoivoa, mutta myös kommentoi näitä kahta teemaa sarkastisesti, kuten Nirvanan kappale Lithium (Nevermind 1991). Myöhemmin grunge muuttui median väkisin muuntamana tyyliksi ja trendiksi. Soittajia saapui Seattleen, he ostivat kitarasoundia muokkaavat pedaalit ja flanellipaidat ja liittyivät bändeihin. Grunge vaikutti maanlaajuisesti ja lopulta maailmanlaajuisesti. (Gaar 2009, 36-37.)

Grunge syntyi vastustamaan ja antamaan muita vaihtoehtoja keskiluokkaiselle elämäntavalle, johon kuului tietynlainen kepeä viihdemusiikki. Grunge-bändeille ja vähemmistöyleisölle oli ominaista valtatrendiin kohdistuva tyytymättömyys ja

kriittisyys. Tämä yleisö etsi musiikkinsa kaupallisten virtojen ulkopuolelta. Grunge tarjosi heille musiikillis-kulttuurisen vaihtoehdon. Grunge toimi symbolisena ilmaisijana, jolla erottauduttiin enemmistöstä. Grungen vastaanotto on saattanut määräytyä tietynlaisen vastakohta-asetelman mukaan: jos enemmistö valitsee jotakin, vähemmistö valitsee jokatapauksessa toisin.

Slackerit olivat osa grungen ilmiötä. Slackerit karttoivat menestyksen hankkimista ja valitsivat mieluummin rennon ja stressittömän elämäntavan. *New York Times* kirjoitti alueen musiikin inspiraation lähteenä olevan kolmen huumeen: espresson, kaljan ja heroiinin. Grungen tyyllillä julisteet ja levykannet saatettiin kirjoittaa kirjaimin, jotka osoittivat väärään suuntaan. (Gaar 2009, 82.) Kaikki tämä vastusti etikettiä, yleistä hyvää makua ja käytöstapaa. Seattlen kostea ilmasto sai aikaan grungen tyylin: t-paidan päälle voitiin helposti pukea flanellipaita ja ottaa se pois, käytännön sanelemassa tilanteessa. Lisäksi muusikot käyttivät lisääntyvässä määrin rahaa soittolaitteisiin, joten oli hyvä ostaa vaatteensa halpamarketeista. Helppous ja halpuus saivat osaltaan syntymään yhtenäisen ulkoasun. Flanellipaitoja, t-paitoja ja farkkuja myytiin kaikkialla. Karua vaateetusta, joka sopii ulkoilmaan, suosittiin, kuten Doc Martinin buutseja ja neulotuttuja myssyjä. Lippiksiä pidettiin väärin päin. The Boston Globe julkaisi vuonna 1992 kirjoituksen tästä trendistä ja kuvaili sitä kodittomien vaatekukseksi. (Gaar 2009, 82-83.) Grungen ilmiö eli kaduilla ja nuhrisissa pienissä klubeissa. Kaikesta kiiltokuvamaisuudesta pyrittiin eroon ja vapaiksi. Haluttiin olla vapaita.

Nirvanan tullessa rockmusiikin näyttämölle musiikkiteollisuus toimi niin suurella voimalla jo, että Amerikan itärannikon pieni bändi Nirvana saatiin hetkessä esille maailmanlaajuisesti. Suurten levy-yhtiöiden oli pakko mukauttaa tuotantoprofiilejaan vastaamaan uuden rock'n'roll -sukupolven asenteita ja mieltymyksiä. Rockin näkyvä ja kuuluva osuus uutisissa ja sosiaalisissa liikkeissä oli alkanut 60-luvulla. (Söderholm 1990, 17-18.) 60-luvun lapset kasvoivat nuoriksi ja perivät tämän musiikin ja protestin liiton. Nirvana vastasi nuorison tyytymättömyyteen. Grungen voi asettaa laajempaan historialliseen kehykseen. Nirvanan musiikkia käytettiin myös protestoinnin välineenä. Musiikki on osa alakulttuuria ja toimii sen tietoisuuden ja toiminnan ilmaisijana. Sosiologisessa tutkimuksessa musiikki voidaan palauttaa yhteiskuntarakenteeseen (Söderholm 1990, 20). Minä tutkin kuitenkin vain grungen asennetta elämään ts.

maailmankatsomusta. Asian voisi ilmaista tietynlaisena grunge-tyyppisenä eksistenssinä maailmassa. Rockmusiikki, grunge sen lajina, on paljon muutakin kuin musiikkiteollisuuden tuote, artefakti tai muoto.

Terveiksi määritellyistä elintavoista ja säännöllisestä keskiluokkaisesta ennalta-arvaamattomasta elintavasta luovuttiin grungessa. Cobainin elämäntapa toimi seuravalla vakiintuneella tavalla: Hän valvoi usein öisin ja nukkui päivisin. Pikaruoka, juusto ja makaroni sekä viina kattoivat täydellisen grungen ruokaympyrän mallin. Bänditreenit olivat hänelle rutiini, josta hän ei koskaan jättäytynyt pois. Nirvanan menestyttyä hän ei voinut kuvitella toimivansa muussa ammatissa kuin muusikkona, mutta oli muutaman vuoden kuluttua kyllästynyt myös Nirvanaan. Grungeen kuului tietynlainen elämään kyllästymisen sävy. Elämä saatettiin nähdä ankeana ja tarjoavan mahdollisuuksia erilaisille ihmisille, mutta ei grungen kannattajille. Grunge antoi luvan olla ”huono”. Grungessa samaistuttiin syrjäytymiseen ja syntyi luuseriuden käsite. Kukaan Nirvanan jäsenistä ei ollut pitänyt koulunkäynnistä. Erityisesti Cobain ja Novoselic tunnettiin jopa kouluvastaisina. Kaikki kolme jäsentä Cobain, Novoselic ja Grohl tulivat ns. rikkinäisistä perheistä. Kaikki he olivat avioeroperheiden lapsia. He kuuluivat juuri syntyneeseen ns. avainkaulalapsisukupolveen. Moni nuori grungen kannattaja pystyi samaistumaan hankaluuksiin koulunkäynnissä, sosiaalisiin vaikeuksiin sekä eronneiden vanhempien lapsina olemiseen. Kodittomuus ja sen luoma vierauden tunne sekä turvattomuus olivat ”cobainilaiselle” grungelle tyypillisiä tunteita.

Muissakin grungebändeissä nähtiin ”luuseriuden” tematiikkaa. Luuserius tunnuttiin määriteltävän päihteidenkäytön, epäsosiaalisuuden ja ei-kunnollisten ammattien valinnan kautta. Eräs grungen tunnetuimman bändin *Mudhoney*n laulaja *Mark Arm* piti usein keikoilla paitaa, jossa luki ”**Losser**”. Aikojen takaa on vaikea tavoittaa, oliko luuserius ylpeyden aihe vai jotain johon sopeuduttiin, kun ei osattu paremmin jotain muuta. Löysin tähän kuitenkin yhden aikalaisen näkökulman: Seattlelainen sarjakuvataiteilija *Peter Bagge* auttoi määrittelemään 90-luvun alkupuolella sen grungen sukupolven, jota hän sarjakuvissaan pilkkasi. Hän loi kuvitteellisen yhtyeen *Stinky And The Love Gods*, joka esiintyi kuvitteellisilla anarkistisilla, pilvenpolton ja tupakankäryn täyteisillä keikoilla. Hän kuvitti velton *Buddy Bradley*n ja neuroottisen tyttöystävän riidat ja vainoharhaisen kämppiksen *Georgen*. Sillä tavoin hän dokumentoi

tahtomattaan Seattlen ja grungen hengen,; millaista oli olla parikymppinen 1991 luoteisrannikolla. (True 2006, 316.) Braggen sarjakuvat esittelevät grungen luuseuriuden -käsitteen epäonnistumisen, ihmissuhde- ja päihdeongelmien kautta ja lopulta - siihen sopeutumisenä.

Peter Bagge (True 2006) kertoo, että hänen sarjakuvansa kertoivat rokkibändeissä soittavista tyypeistä. Hän sanoo vain sattuneensa asumaan Seattlessa ja liittäneensä tyypit osaksi taidettaan. Bagge kertoo Nirvanan olleen vain yksi bändi muiden joukossa, mutta kun hänen sarjakuvansa olivat ilmestyneet, oli Nirvanasta ehtinyt tulla mahtava ilmiö. Bagge kertoo kaiken tapahtuneen hyvin nopeasti. Sarjakuvan kaikki hahmot olivat nimeltään Kurt. Bagge kertoo sen olleen pikkuvitsi, sillä hänestä tuntui, että jokaisessa bändissä soitti joku Kurt. Bagge lisää, että niin kauan kuin hänen kertomansa tarinat tuntuivat tosilta, hän tuntui olevan turvallisilla vesillä. Hän kertoo, että aina hänen julkaistuaan jonkin sarjakuvan, joku kirjoitti hänelle kertoakseen, että oli tehnyt juuri niin. Bagge kertoo sen todistaneen hänelle jälleen kerran, että totuus on tarua kummallisempaa. (True 2006, 317.)

True (2007, 317-318) muistelee erästä grungeen liittyvää tarinaa, jonka hän kuuli Sub Popin, Nirvanan ensinimmäisen levy-yhtiön, entiseltä työntekijältä:

Ensimmäisen Off Ramp - klubin viikkoni alkajaisiksi tulen töihin aikaisin ja pomoni Jan vie minut yläkertaan. Siellä oleva asunto kuului entiselle työntekijälle, narkkarille joka varasti rahaa ja lähti litomaan. Jan sanoi: "Pidä mitä haluat ja heitä loput menemään. Kannattaa ehkä käyttää käsiaineitä, luulen että hän veti suoneen." Huone oli kirkkaan keltainen sikolätti täynnä roskia. – Keittiöön mennessäni näin seinällä kuvan ristillä roikkuvasta Kristuksesta. Kuvan kurkusta törötti oikea injektioruisku, jonka säiliössä oli vielä oikeaa verta. Sitä valui myös seinillä. Minä vain seisoin paikoillani. Ulkona satoi, ja alapuolellani salissa joku paskabändi soitti paskaversiota *Mudhoneyn* tunnussävelestä "*Touch Me I'm Sick*". Olin juuttunut kliseeseen.

Tämä tarina kertoo grungen tummasta puolesta, jossa kuljettiin vääjämättä kohti loppupistettä henkilökohtaisen tragedian tasolla. Grungen asenne elämään, itseen ja kehoon kulkivat yhdessä. Laihuus, kalpeus sekä ”huono ruoka” ja vaatteiden sekä hiusten nuhjuisuus olivat tiettyä välinpitämättömyyttä elämää ja itseä kohtaan. Cobainillakin tähän samaan kimppuun kuului heroininikäyttö.

Luuseri oli myös grungen eksistentiaalinen sankari, eikä vain epäonnistuja. Luuseri oli 90-luvun eksistentiaalinen sankari, kirjoittaa True (2007, 318) ja Bagge lisää, että

"Aivan kuin sanoisi: Paha heppu oli hyvä heppu". True (2007, 318) jatkaa erään aikalaisen kuvailleen grungea näin:

...Ei ole mitään menetettävää, koska on jo valmiiksi minimipalkalla. Veroihin menee liikaa rahaa, päättä ei saa koskaan pinnalle ja asuu jossakin paskaisessa kämpässä. Tekee kaiken viikkoa ylitöitä eikä sekään riitä. On luottokortti, mutta aina velkaa.

Bagge (True 2007, 318) lisää, että edellisen sitaatin loppu on tyypillistä sille jääräpäiselle tappiomielialalle, johon monet X-sukupolven slackerit siihen aikaan jumittuivat. Hän jatkaa, että he eivät oikeasti uskoneet asiaansa, sillä silloinhan he olisivat vaivautuneet yrittämään. Hänen mielestään heistä oli vain hauskaa ruikuttaa. Hän lisää, ettei grunge tapahtunut vain luoteisvaltioissa, vaan grungen kaltaista musiikkia tuli kaikkialta. True lisää, että Sub Pop ei ujustellut omia termiä grunge, joten siksi kaikki liitetään Seattleen. Bagge kertoo flanellipaitojen ja lämpökalsareiden kuuluneen jo 70-luvun alkuun ja siihen mitä he kutsuivat ennen grungea heavy metalliksi. Pukeutuminen näin johtui pelkästään siitä, että he notkuivat metsikössä polttamassa pilveä, joten he tarvitsivat lämpimät vaatteet. Bagge kertoo vielä seattlelaisten suhtautumisesta kuuluisuuteen; kun heidän kotikaupungistaan tuli keskipiste. Bagge ihmettelee, että he eivät lainkaan näyttäneet nauttivan ilmiöstä, vaan "se tuntui lähinnä vituttavan ja pelottavan heitä". (True 2007, 319.) Tämä kuuluu oleellisesti minun käsikirjoituksessani grungen ilmiöön: Jarkko, Petri, Ilpo ja Elina tahtovat vain elää rauhassa omalla tavallaan omaa elämäänsä ja soittaa musiikkia.

Näyttää siltä, että grungen henkeen kuului sankaruus, johon kuului osittain luovuttamisen mentaliteetti. Olen kuitenkin käsikirjoituksessani lähtenyt kahteen suuntaan. Ajattelen grungen, kaikesta tappiomielialastaan ja luovuttamisestaan käsin, olevan voima, jossa karsiutuu turha vääränlainen yrittäminen sopeutua itselle vääränlaiseen elämään. Grunge on käsikirjoituksessa ikään kuin se hetki ihmisen elämässä, jolloin luopuu kaikesta turhasta, luovuttaa ja toteaa, ettei halua eikä pysty siihen "johonkin". Ja siinä hetkessä voi olla jotakin rikkinäistä ja eheää samaan aikaan. Grunge, se on se käänne, piste, josta elämä lähtee eri suuntaan, omanlaisenpaan. Käsikirjoituksessa, kuten seattlelaisessa grungessa, tuntuu löytyvän kaksi tietä: grungen tuhonvoima ja elinvoima.

Musiikkia kohtaan grungessa ei koskaan ollut samaa välinpitämättömyyttä kuin omaa kehoa kohtaan. Musiikin tuli olla tietynlaista, se oli kaiken keskus, eikä se saanut olla missään nimessä valtavirtamusiikkia. Cobainin sanotaan myyneen itsensä massoille, ja hän tunsi itsekin tehneensä niin. Nirvanan suuri suosio johti tietenkin siihen, että kuulijakunta ei ollut enää pelkästään puhdasoppista grungenuorisoa. Tämä otti Cobainia syvästi päähän. True Everman (2007, 93), joka itse oli paikalla, kirjoittaa Seattlestä ja grungen synnystä:

Täältä se kaikki alkoi. Minulta kysytään, mikä Seattlessa oikein viehätti. Energia, se mieletön määrä energiaa joka kohosi kaupungin klubien lavoilta, muusikot pitkin rasvaisine hiuksineen ja järkkymättömän sairaine huumorintajuineen, äänekkään musiikin lumo. Kehojen päälle rojauttelevia kehoja, hymyjä ja virmistyksiä, kivun nielaisuja, grunge-bändien joukon sulautuminen yhdeksi hien liottamaksi, loisteliaaksi kokemukseksi. Bileitä, joissa minua saartavat petikaveria kaipaavat narkkarimallit. Myöhemmin kaahaan katuja pitkin autolla hurmion, alkoholin ja viileän yöilman juovuttamana. Pilvenpiirtäjät kohoavat yöhön kuin neonvalojen ja suurten lupauksen sinfonia, ympärillään lähes myyttiset vuoret. --- Halpaa meksikolaista olutta ja loputtomasti kahvia. --- Mitäpä siellä oli oikein intoilemisen arvoista? Voi, niin paljon...

Nyt raportissani mennään vielä Nirvanampaan suuntaan. Grungen sanoitukset kirjoitettiin muutama minuutti ennen nauhoitusta. Räjähäntänyttä ja ränsistynyttä – sitä oli Sub Popin tuotanto: Bleach 1989, Nirvanan debyyttialbumi. Nirvana oli trio Washingtonin osavaltiosta. Heidän tavoitteenaan oli nimenomaan menestyä. Kurt Cobain lauloi ja soitti kitaraa. Hän teki musiikkiaan tuoreella otteella, joten Nirvana teki rokillisen vallankumouksen 1990-luvun alussa. Bändin läpimurto-single oli Smells Like Teen Spirit. Riffi oli lainattu Bostonin kappaleesta More than a Feeling. Boston on melodista rokkia soittava bändi. Nevermind-albumi huomattiin laajasti mediassa. Grungesta oli tullut ilmiö. Se näytti ilmiöltä, joka kärsi sairaudesta, jonka se oli syntynyt parantamaan.

Grunge syntyi Seattlessa. Seattlen muita tähtiä olivat Soundgarden, Pearl Jam, Alice in Chains ja Mudhoney. Yksi pisimpään kestäneistä ja lahjakkaimmista Seattle-bändeistä oli Screaming Trees, mutta se joutui kuitenkin sivuun. Bändin laulaja on tällä hetkellä Queens of the Stone Age -bändin jäsen. Nirvana loi grunge-liikkeen ja oli sen ruumiillistuma. Nevermind- albumista tuli X-Sukupolven tunnushymni. (Rock& Pop. 2006. 496-499.)

Edellisissä kappaleissa kuvataan Nirvana ja sen vaikutus lyhyesti rokin historiaa käsittelevässä teoksessa *Rock & Pop. Completely History* (2006). Nirvana vaikutti sekä rokmusiikkiin että oli grungen ruumiillistuma. Nuoret ihmiset tuntuivat etsivän grungesta jotakin aitoa ja teeskentelemätöntä tapaa olla olemassa. Jotakin tapaa, missä ihmisarvoa ei mitattu kouluarvosanoin tai materiaalisen rikkauden kautta. Grungessa tunnuttiin luopuvan kuluttamisesta, paitsi musiikin, musiikkilaitteiden ja päihteiden osalta. On mahdotonta ohittaa niitä kaikkia heroiniyliannostuksia, joita myös vahingossa sattui Seattleessa 80-luvun ja 90-luvun taitteessa. Jonakin viikonloppuna kuoli monta nuorta lähes samalla kellonlyömällä, sillä liikkeellä oli huonoa heroinia. Tuo grungen yhteisö tuntuu joutuneen pitämään poikkeuksellisen monta muistotilaisuutta kaksikymppisinä. Huumeidenkäyttö saattaa liittyä elämäntapaan, joka vieroksuu tasaisuutta ja "nukahtanutta" lähiöelämää ja pitää elossaolemisen tunnetta tärkeimpänä. Grungessa oltiin kouluvastaisia ja esimerkiksi koulun edustamaa oikeinkirjoitusta alettiin muokata omiin tarpeisiin. Luotiin oma maailma. Määriteltiin omat arvot, eikä koulutus tai sen antama sivistys ja tapakasvatus kuuluneet niihin.

"A lot of kids were looking for something that felt more real and had more passion..."

Butch Vig, Nevermind producer (*Rock&Pop* 2006, 496)

3.1.1 Nevermind ja näytelmän kirjoittaminen

Nevermind, Nirvanan toinen levy, on suuri käännekohta käsikirjoitukseni henkilöille. Välinpitämättömyyden ilmaus levyn nimenä kiteyttää minulle grungen sellaisena kuin se käsikirjoituksessani esiintyy. Se on asenne, joka tarkoittaa ainakin kahta eriasteista välinpitämättömyyden asennetta. Toinen ääripää niistä on äärimmäistä välinpitämättömyyttä tekojensa seurauksista itselle ja muille. Asioita tehdään ajattelemta huomista päivää, vaikutuksia, omista impulsseista käsin. Toinen aste on taas osittainen luopuminen esim. normeista ja yleisesti hyvinä pidetyistä käytöstavoista ja -malleista. Tämä välinpitämättömyys tarkoittaa vapautumista olemaan oma itsensä ympäristön palautteen laadusta huolimatta sekä asioiden tekemistä omalla tavalla.

And I forget just why I taste / Oh yeah/ I guess it makes me smile / I found it hard / It's hard to find / Oh well, whatever / Nevermind

Nirvana, Smells Like Teen Spirit, Nevermind (1991)

Näytelmä on kirjoitettu grungen henkeen. Sen maailman on tarkasti mietitty ja tietoisuus siitä, mitä siihen kuuluu ja ei kuulu, on vahva. Se on kirjoitettu samaan tapaan kuin grunge-levyjä tehtiin Sub Popin aikaan Seattlessa 80- ja 90 -luvun vaiheessa. Käsikirjoituksen lyriikat syntyivät hetkestä ja hetkessä. Muokkasin niitä vain hieman. Luomisprosessi on juuri siinä hetkessä elinvoimainen, eikä siihen kuulu enää työn tekemisen jälkeen pitkäaikainen viimeistely. Siten se on autenttista, sensuroimatonta, tuoretta ja juuri sellaista, jona se pyrki maailmaan. Se voi olla laadultaan myös irtonaista, eikä kaikkea pyritä selittämään. Cobainilta tivattiin vuosia, mitä hän Smells Like Teen Spiritillä tarkoitti, eikä hän ollut koskaan halukas sitä selittämään. Jaan tämän saman lähestymistavan. Turha selittely on turhaa.

Otan tarkasteluun lähemmin Smells Like Teen Spiritin, joka on singlelohkaisu albumilta Nevermind (1991). A-puolelle levyä tuli Smells Like Teen Spirit. Levyllä oli suuri määrä punkenergiaa, joka miksattiin pehmeämmäksi kuin millaisena punk tunnettiin siihen aikaan. Lopulta levyltä pystyy kuulemaan kaiut, efektilaitteiden käytön ja digitaalisen äänenmuokkauksen. Siitä tuli grungen soundi. Suurin osa Nevermindin kappaleista on tarttuvia melodioita. Samalla viikolla kun Cobain teki Smells Like Teen Spiritin liittotuneiden koneet aloittivat Persianlahden sodan ja pommittivat Bagdadia. Novoselic kertoo heidän levytyssessioistaan ”Menessämme nauhoittamaan minulla oli todellinen me vastaan ne -tuntu. Ja ne kaikki aivopestyt ihmiset heiluttelemassa lippujaan.” (Sandford 1995, 145.) Come as You are -kappaleen musiikkivideolla näkyy ase, joka kelluu vedessä. En osaa sanoa, oliko tämä kannanotto rauhan puolesta.

Käsikirjoituksessani on jatkuva energian vaihtelu. Se on osa grungen maailmaa. Siellä on väkivaltaa ja nopeaa kerronnan tempo. Siellä on pehmeyttä ja hiljaisuutta, joilla Ilpo ja Elina yrittävät tavoittaa toisiaan kummallisen maailman keskellä. Kohtauksissa huudetaan ja hajoitetaan välillä ja välillä koetaan luoda ja rakentaa maailmaa, jossa olisi hyvä olla. Rakentaminen ja luominen tapahtuu ystävyysuhteen luottamuksen rakentamisen ja musiikin kautta. Hajottaminen liittyy kohtauksissa usein

hämmentyneisyyden ja turhautumisen tunteisiin, sillä vaikka yritetään kovasti, niin silti ei tunnuta onnistuvan.

3.2.2 Kurt Cobainin maailma

Älä lue päiväkirjaani, kun olen poissa OK, menen nyt töihin. Kun heräät tänään, ole hyvä ja lue päiväkirjaani. Pengo tavaroitani ja ota minusta selvää.

Kurt Cobain, Päiväkirja Vuosi X (Kurt Cobain, 5)

”Juuri se maailma, jota yritän paeta” sanoi Kurt Cobain serkulleen, kun näki amerikkalaisen 60-luvun tilannekomedian *Andy Griffith -shown* (Sandford 1995, 11). Kurt Donald Cobain syntyy 20.2.1967 Aberdeenissä kunnallisessa sairaalassa Washingtonin osavaltiossa. Cobainin vanhemmat eroavat 1976 ja kiistelevät lasten huoltajuudesta oikeudessa. Cobain asuu seuraavat vuodet vuorotellen äitinsä, isänsä, isovanhempiensa tai muiden sukulaistensa luona. Vuonna 1977 hän tutustuu punkrockiin Ramonesien ja Sex Pistolsien kautta. Vuonna 1981 Cobain saa ensimmäisen kitaransa, joka on käytetty kuusikielinen akustinen Lindell. Hänen päätavoitteensa on oppia soittamaan Led Zeppelinin *Stairway to Heaven*. (Sandford 1995, 305-306) Tässä kohtaa minä itse synnyin 26.3.1982. Alan hahmottamaan maailmaa 80- luvulla lapsena ja nuoruuteen siirryin 90-luvulla.

Ja sen kuukauden aikana äitini sattui viemään henkisen pahoinpitelyni huippuunsa. Mä oon selittänyt tän joillekin teistä aikaisemmin. Kävi ilmi, että pilvi ei enää auttanutkaan minua pakenemaan ongelmiani kovin hyvin. Ja itse asiassa minä nautin kapinallisista asioista, kuten viinan varastelusta, näyteikkunoiden hajoittamisesta, nyrkkitappeluihin joutumisesta ym... Eikä millään edes ollut väliä. Päätin, että seuraavan kuukauden aikana en enää istu katolla ja ajattele hyppäämistä, vaan oikeasti tapan itseni.

Kurt Cobain, Päiväkirja, Vuosi X (Kurt Cobain 37-39)

Cobain tapaa 1983 Chris Novoselicin, josta tulee Nirvanan basisti. Vuonna 1984 Music Television aloittaa toimintansa uuden aallon ja uusien kykyjen esittelemiseksi kaikkialla. Samana päivänä Cobain kuulee punkyhtyeen soittavan liveinä. Toukokuussa 1985 Cobain lopettaa keskikoulun kesken vain muutamia viikkoja ennen kuin

päättötodistukset jaetaan. Hän jatkaa muuttamista kodista toiseen ja viettää öitä *North Aberdeen Bridgen* alla. Samana vuonna hän kokeilee ensimmäistä kertaa heroiinia. Nirvanan ensimmäinen aihio luodaan, kun Cobain aloittaa harjoitukset Novoselicin kanssa. Vuonna 1987 bändille annetaan nimi Nirvana. Marraskuussa Sub Pop julkaisee Nirvanan ensimmäisen singlen *Love Buzz / Big Cheese* rajoitettuna painoksena. Nirvana alkaa esiintyä länsirannikon pienissä paikoissa 1989. Samana vuonna julkaistaan esikoisalbumi *Bleach* ja yhtye aloittaa Euroopan kiertueensa. Nirvana on paikalla Berliinin muurin kaatuessa. Vuonna 1991 kiertue jatkuu Yhdysvalloissa. Rumpalit ovat vaihtuneet vuosien varrella; Chad Channing, Dale Crover ja Danny Peters jättävät paikkansa joko omasta tahdostaan tai erotettuina. Vuonna 1990 Dave Grohlista tulee Nirvanan viimeinen rumpali.

Joten eräänä iltana hankkiuduun känniin ja pilveen, kävelin junaraiteille, kävin makuulle ja odotin klo 23:n junaa. Asetin 2 isoa sementtipalaa rintani ja jalojeni päälle ja juna tuli yhä lähemmäs. Ja se meni viereiselle raiteelle eikä minun ylitseni. -- Se juna pelästytti minut sen verran pahasti, että halusin taas yrittää sopeutumista. Kitaransoittoni näytti myös edistyvän, joten en ollut niin maanisen masentunut. Mutta minulla ei kuitenkaan ollut ystäviä koska minä vihasin kaikkia heidän teeskentelynsä takia.

Kurt Cobain, Päiväkirja, Vuosi X (Kurt Cobain 37-39)

Nirvana siirtyy pitkien neuvottelujen jälkeen David Geffen Companylle. Nevermind-albumin äänitykset aloitetaan 1991 Sound City-studiolla Kaliforniassa. Levy julkaistaan ja se myy 400 000 kappaletta viikossa ja tuottaa vuoden aikana 50 miljoonaa dollaria. Nirvana peruu Suomen Lepakko-baarin keikkansa, mutta esiintyy kesällä Ruisrockissa. Single *Smells Like Teens Spirit* nousee 1992 listaykköseksi. Cobain yrittä itsemurhaa ensimmäisen kerran syksyllä ja yhtye nousee lavalle heti pian sen jälkeen Readingin festivaaleilla. Cobain menee Havajilla naimisiin Courtney Loven kanssa ja heille syntyy tytär Frances Bean Cobain 18.8.1992. Cobain on samassa sairaalassa vierotushoidossa. Lastensuojeluvirasto ottaa lapsen huostaansa välittömästi. Lapsi annetaan takaisin vanhemmilleen maaliskuussa 1993. (Sandford 1995, 306-309.) Minä olen itse silloin kymmenen vuotta.

Helmikuussa 1993 ilmestyy yhtyeen toinen levy *In Utero*. Toukuussa Cobain toimitetaan jälleen sairaalaan heroinin yliannostuksen vuoksi ja kesäkuussa Seattlen poliisi pidättää hänet vaimonsa kimppuun käymisestä. Heinäkuussa Cobain ottaa jälleen

yliannostuksen. Nirvana soittaa Unplugged- konsertin New Yorkissa. Cobainit muuttavat Seattlen kotiinsa 171 Lake Washington Boulevard E- osoitteeseen. Vuonna 1994 Nirvanassa on kaksi vierailevaa muusikkoa. Yhtye soittaa viimeisen konserttinsa Munchenin Terminal Einzissä.

Cobain ottaa yliannostuksen shampanjaa ja Rophynolia Roomassa. Tämä on itsemurhayritys ja Cobain kirjoittaa ensimmäisen itsemurhaviestinsä vaimolleen. Levy-yhtiö kertoo yliannostuksen olleen vahinko. Maaliskuussa 1994 poliisi saapuu jälleen Cobaineille. Samassa kuussa Cobain ostaa 20 kaliiberin Remington M11-haulikon Seattlesta. Hän lentää Los Angelesiin ja viettää Exodus Recovery Centerissä kaksi päivää vieroitushoidossa. Cobain pakenee 1.4.1994 klinikalta kiipeämällä muurin yli ja lentää takaisin Seattleen. Cobainin äiti ilmoittaa hänet kadonneeksi ja aseistautuneeksi sekä mahdollisesti itsetuhoiseksi 4.4.1994. Cobain linnoittautuu kotinsa autotallin päällä sijaitsevaan huoneeseen 5.4.1994 Lake Washington Boulevardilla. Hän kirjoittaa itsemurhaviestin, ottaa heroiiniä suonensisäisesti ja ampuu itseään haulikolla suuhun. (Sandford 1995, 309-311.) Minä olen vuonna 1994 kaksitoista vuotta. Muistan, kun uutisissa näytetään Cobainin kuvia ja paljon kynttilöitä sekä lohduttomasti itkeviä nuoria. Kuuntelen siihen aikaan mm. Greendayta, OffSpringiä, Nirvanaa, Janis Joplinia, Jimi Henrixiä ja Bob Marleyta.

Kurt Cobainista tuli Grungen ruhtinas, päällikkö ja laumojen johtaja. Häntä palvottiin ja soimattiin. Hänen tuli täytää kaikkien toiveet ja häneen heijastettiin omia ajatuksia, siitä mitä hänen tulisi olla. Hän antoi grungen ilmiölle kasvot, äänen ja kehon. Cobainin kuollessa moni nuori kohtasi ensimmäistä kertaa kuoleman. Moni tunsu olevansa pettynyt Cobainiin, sillä hän oli ollut heille ainoa ymmärtäjä. Monen mielestä vain Cobain pystyi sanoittamaan sen, miltä heistä tuntui.

Cobainin kehosta tuli grungen keho. Se mitä hän luonnostaan oli nousi tarkastelun ja imitoinnin kohteeksi. Monet näistä grungen tunnusmerkeistä syntyivät elinolosuhteista ja Cobainin omista elämäntavoista sekä asenteista. Grungen uniformuksi valikoitui flanellipaita ja villapuserot. Nämä olivat tyypillisiä itärannikon ihmisten vaatteita. Rannikolla oli monesti sateista ja kylmää, joten asuksi valikoitui villapaita. Pitkät hiukset pojilla olivat olleet pitkään syy erottaa koulusta. Näin kävi esimerkiksi Lynyrd

Skynyrdin bändin jäsenille. Cobainin hiusmitta vaihteli puoli pitkästä pitkään. Pitkien hiusten kasvattaminen oli kapinaa vallitsevaa kulttuuria ja sen miehille antamaa roolia vastaan. Pitkähiuksinen mies määräsi itse itsestään ja hiustensa pituudesta. Rock'n rolliin on aina kuulunut kapina. Cobain myös värjäsi hiuksiaan välillä punaiseksi ja välillä vaaleaksi. Tämä poikien hiustenvärjäämisen kulttuuri tuli taas punkrockin puolelta. Punkissa oli mukana alusta alkaen shokeeraamisen, provosoimisen ja poikkeuksellisuuden tavoite.

Cobain piti tennareita ja polvista rikkiäisiä vaaleita farkkuja. Vaatteiden kuluneisuus kuului asiaan. Hiuksia ei pesty eikä harjattu usein ja niiden annettiin roikkua kasvojen edessä. Grungen asenteeseen kuuluu ns. välinpitämättömyys pukeutumiskoodeja ja yleistä hygieniatasoa kohtaan. Siinä siirryttiin takaisin tietynlaiseen metsäläisyyteen, "punaniskaisuuteen", josta suurin osa kansasta oli jo pitkään pyrkinyt pois elintason noustessa Yhdysvalloissa.

4 Kurt Cobainin eri puolet näytelmän henkilöissä

I'm so happy 'cause today / I've found my friends / They're in my head

Nirvana, Lithium, Nevermind (1991)

Olen päätenyt siihen, että jokainen keskushenkilö käsikirjotuksessani ilmentään elämänsenteeseään ja maailmankatsomuksensa ”cobainilaista” grungen maailmankuvaa. Päädyin yksinkertaisesti kirjottamaan tähän lukuun Cobainin asenteista, maailmankuvasta ja käytöksestä. Sen jälkeen selvennän, kuka henkilöistä ilmentää ja edustaa käsikirjoituksessa tätä maailmassa olemisen tapaa. Grungen tekijöille ja kuuntelijoille tärkeää on musiikin autenttisuus. Tarkastelen seuraavaksi grungen kulttuurin sisällä tapahtuvaa sosiaalista käyttäytymistä. Tähän liittyy myöskin autenttisuus, aitous ja teeskentelemättömyys.

Kurt Cobainin maailmaa leimasi jatkuva pako kaavoista ja sopeutumisesta. Hän teki jopa laulun ”Verse Chorus Verse”, jossa hän parodioi omaa menestyshittikaavaansa. Hän pakeni sitäkin. Hän oli kyllästynyt itseensäkin lauluntekijänä muutaman levyn jälkeen. Laulujen kaavamainen rakenne piinasi häntä (Sandford 1995, 11).

Kyllästyminen ja sen käynnistämä tyytymättömyys ja näiden kahden yhdistelmästä syntynyt toiminnan muutos oli tyypillistä Cobainille. Hän oli ottanut uuden suunnan jo silloin, kun media ja Nirvanan seuraajat vasta omaksuivat esim. Smells Like Teen Spiritin musiikkivideolla näytettyä tapaa tanssia ja riehua. Hän pakeni koko elämänsä määrittelyä ja lokerointia.

Kaikki henkilöt edustavat Cobainin sopeutumattomuutta: Koulumaailma on sosiaalinen maailma, johon peruskouluikäisen tulee sopeutua. Nevermindin ilmestyminen muuttaa sopeutumattomuuden omaksi kulttuurikseen. Kaikki löytävät vahvistuksen sille, mikä jo on olemassa heissä. Syntyy oma neljän hengen vastakulttuuri. Elina on siitä syrjässä, mutta on salaa läsnä. Hän ei pysty sopeutumaan ehtoihin, jotka ovat jo ala-asteella annettu; tytöt eivät tee tiettyjä asioita. Cobain muuttaa heidän elämänsä suuntaa: Turhautuneisuuden, vieraantuneisuuden ja aggressionkin voi muuntaa musiikiksi. Treenikämpästä tulee Jarkon, Ilpon ja Petrin linnake, jossa koulun arvosteluasteikko ei päde.

Cobainin fanit olivat kirjavaa joukkoa. Depressio oli monelle tuttua. (Sandford 1995, 11.) Cobain oli itsemurhan tehdessään heroiiniriippuvainen, ammatillisesti turhautunut, hänellä oli vakavia vatsakipuja ja depressio. Cobain itsemurhan motiiveja on spekuloitu laajasti. Tässä raportissa en lähde avaamaan niitä, mutta sekä hänen elämänsä, taiteellinen tuotantonsa että kuolemansa olivat depressiivisyyden sävyttämiä. Hän kammosi yhdenmukaisuutta, eikä halunnut sopeutua yhteiskunnan nuorille ja pojille tarjoamiin roolimalleihin. Tämä asenne elämään vei hänet ääri rajoille ja ääritekoihin. Hän joutui vastustamaan jatkuvasti vain suuremmilla kierroksilla, mitä enemmän media häntä määritteli. Kuolemalla hän säilytti legendansa ja itsekunnioituksensa. Ennen kuolemaansa hän oli menettänyt itsekunnioituksensa, mitä hän ei saanut enää takaisin. Huumeidenkäyttö ei vienyt häneltä välttämättä itsekunnioitusta, mutta itsensä markkinavoimille myyminen vei. Heroiinin vaikutus psyyken toimintaan tuskin on kuitenkaan vähäinen. Cobain eli perinteistä rocktähten elämää, joten jotkut sanoivatkin, ettei kuoleman olisi pitänyt olla millään tavalla yllätys (Sandford 1995, 12). Cobain ei olisi halunnut olla roolimalli. Sellainen hän kuitenkin oli monelle nuorelle.

Cobain on Jarkolle, Ilpolle, Petrille ja Elinalle lohtua ja voimaa antava hahmo. Heidän silmissään hän on sankari, joka tekee mitä haluaa, eikä kunnioita auktoriteetteja. Tämä joukko elää pienellä paikkakunnalla Suomessa, jossa kaikenlainen poikkeavuus on varma tie kiusaamiseen ja syrjimiseen. Cobainin saapuessa Nevermindin kautta heidän elämäänsä he vahvistuvat sen verran, että pystyvät luomaan ainakin näennäisen kulttuurin: "Emme välitä mistään mitään, emmekä ainakaan siitä mitä te sanotte." Kirjoittaessani käsikirjoitusta ajattelen kuitenkin, että jokainen heistä haluaisi olla hyväksytty juuri sellaisena kuin he ovat. Vastakulttuuria luodessaan he tappelevat yhä emokulttuuria vastaan. Ilpon hahmon ydintä on juuri se, että hän ei koe olevansa hyvä edes siinä, missä on parhaimmillaan, rumpujen soitossa. Jarkko määrittelee Ilpon taidon riittämättömäksi heidän bändikulttuurinsa sisältä, mutta ei pysty aavistamaan tekonsa seurausta. Potkimalla Ilpon ulos bändistä, hän tietämättään vaikuttaa ilpon päätökseen lähteä maailmasta lopullisesti.

Lapsena ja nuorena Cobainilla ei ollut pulaa vihollisista; hän hankki vihollisia vanhemmistaan, opettajista, papeista ja poliiseista. Muut sopeutumattomat kunnioittivat sitä. Teini-iässä ei ollut lainkaan huono taktiikka olla kapinallinen. Cobain inhosi auktoriteetteja, mutta pakeni yhteydenottoja heidän kanssaan. Hän kuului niihin, joita tyrannisoitiin, mikä taas antoi hänelle sorretun aseman. Yhdeksänkymmetäluvulla Cobain eli lapsuuttaan yhä uudelleen. Viisi vuotta Aberdeenistä lähtönsä jälkeen hän yhä kamppaili Aberdeenia vastaan. Ja hän pysyi yhtä herkkänä arvosteluille kuin eläessään siellä. (Sandford 1995, 141.) Cobain kamppaili koko elämänsä lapsuudenolojaan vastaan. Toisaalta hän halusi näyttää kaikille, jotka olivat painaneet häntä alas omalla menestyksellään. Hän ei saavuttanut kuitenkaan menestyksen kautta nirvanaa.

Cobainin elässä viimeisiä vuosiaan perhe ja levy-yhtiö koettivat saada aikaan vaikutelman itsensä, elämänsä ja yhteisönsä kanssa sovussa elävästä miehestä. Seattlessa kuitenkin todettiin, että Cobainista oli tullut ”tavoittamaton”. Cobain itse kommentoi inhoavansa rocktähten itsekeskeistä elämäntapaa, mutta samalla hän meni itse itsekeskeisyyteensä syvemmälle. (Sandford 1995, 13.) Cobainin sanoissa ja teoissa on usein suuri ristiriita. Hän tuntuu toimineen monella tapaa vastoin lausuntojaan ja ehdottomia mielipiteitään, joka on saattanut aiheuttaa hänessä itseinhoa. Ajattelen itse

grungen positiiviseksi itsekkyydeksi, jossa ei toimita ympäristön vaatimuksia toteuttaen vaan ajatellaan omilla aivoilla. Negatiivisena itsekkyytenä näen ihmisten hyväksikäyttämisen omien tarpeidensa toteuttamiseen.

Cobain julisti itsessään olevan paskiaispuolen ja kamapäisen rumuuden (Sandford 1995, 138). Rakkaus taas tuntui kohdistuvan musiikkiin ja bänditovereihin sekä muihin työtovereihin. Myöhemmin myös Loveen ja tyttäreen. Eräs Cobainin tuntenut nainen kertoo hänen olleen maailman paras jätkä, kun kaikki oli kunnossa ja kun taas ei ollut, niin hän oli täyspaska. Toinen hänet tuntenut nainen taas kertoo, että hän oli ujo ja aidosti kiltti mies ja että hän oli kunnan kaveri. (Sandford 1995, 138.) Cobainista puhutaan ristiririitaisia asioita ja osaksi sen voi nähdä huumeiden vaikutuksena persoonallisuuteen sekä menestyksen aiheuttamana hybriksenä. Riippuvuus ei tehnyt hänen käyttäytymisestään mielyttävämpää (Sandford 1995, 138).

Cobainilla on lapsuudestaan asti elämässään jaksoja, joissa hän osoittaa todellista epäsosiaalisuutta ja erakkomaisuutta. Hän vetäytyy usein sivuun ja on hiljainen. Ilpo ja Petri ilmentävät tätä grungen puolta. Grungen ilmiö näyttäytyy minulle hyvin paljon juuri tämän puolen kautta. Käytöksessä nähdään vaihtelu, joka liikkuu ääripäistä toiseen. Silloin kun ollaan tekemässä sitä mikä on teeskentämätöntä ja omaleimaista, annetaan kaikki suurella energialla. Silloin kun taas ei olla omalla tontilla tai liikutaan siellä, missä muut määrittävät arvot ja käyttäytymiskoodit, ollaan hiljaisia sivullisia. Grungen kapina ja voimakas energinen ilmentyminen tapahtuu sen omilla näyttämöillä ja omilla ehdoilla. Käsikirjoitukseni nuorisjoukon vanhemmat tai muut heidän elämässään tavalla toisella olevat aikuiset eivät tiedä heidän elämästään mitään. Ainoa mitä mitataan ja mistä ollaan perillä, on koulussa tapahtuva arvosanojen ja käytöksen seuraaminen. Käytössä on vielä ala-asteella käytös- ja huolellisuusnumero. Grunge on kuitenkin salaista ja sen paikat ovat aikuisilta ja muilta nuorilta piilossa. Tällaisina voi nähdä käsikirjoituksen bänditreeneiksi, Elinan ja Ilpon huoneet sekä autiotalon.

Grungeen liittyy siis hiljaisuus ja melu. Sandford (1995, 142) kirjoittaa, että Cobain on saattanut suosia hiljaisuutta siksi, ettei hänellä ole mitään sanottavaa. Välillä Cobain valitsi mykkyuden. Eräs haastattelija kuvaakin, että Cobain tuntui etäiseltä ja silti kuin hän ei olisi paikalla. Cobainista kirjoitettiin lehtijuttuja, joissa hänen olemustaan

kuvattiin teeskentelemättömäksi ja vaatimattomaksi. Sandfordin (1995, 142) mukaan Cobain heikon koulustaustansa ja muissa maailmoissa elämisen tähtien antoi musiikkinsa puhua puolestaan. Musiikkiala tulvii itsevarmoja luonteita, siksi Cobain erottui joukosta. Cobainin serkku sanoo hänessä olleen aidosti ujon ja aran puolen ja toisaalta osa hänessä halusi korostaa sitä puolta tavoittaakseen elinikäisen tavoitteensa ”Halun olla erilainen kuin te” (Sandford 1995, 143). Myös hittisingle Smells Like Teen Spirit koostuu äänekkäiden ja rauhallisten osien vaihtelusta.

Väkivaltaisuus on osa Cobainin henkilöhistoriaa ja Nirvanan lava-aktia. Nirvanan entinen rumpali Chad Channing joutui Cobainin sanallisen ja ruumiillisen väkivallan kohteeksi lähes joka yö. Cobain kommentoi Channingin teknisiä puutteita rumpalina ja sitä seurasi vahvistukseksi rumpalia päin heitetty kitara. Vuonna 1990 Nirvanan yksikään konsertti ei ollut mitään ilman rumpalin mustaa silmää ja väkivaltaa. Tappelemisesta tuli osa esitystä. Hiljainen Channing ja hänen perheensä kärsi tästä, eivätkä he pitäneet Cobainin kamikaze-lentoja rumpalia kohti punketiikan mukaisena käytöksenä. Rumpalin räökkäys ei herättänyt vihaa eikä järkytystä tietyissä punkrock-yleisön osassa. Pikemminkin se loi ekstaattista joukkohenkeä ja sai aikaan hurrausta sekä yleistä verenvuodatuksen vaatimista. Voidaan myös nähdä, että lavaesityksessä ruhjottu, kolhittu ja syljen tahrима Channing oli Cobainin elinikäisen väkivaltaisen kostontarpeensa yksi uhreista.

Huumausaineet muuttivat hänen mieliaansa tuohon aikaan. Hänen julkinen käytöksensä ihastutti ja vihastutti, eikä kukaan tuskin tiennyt hänen todellista mielentilaansa. Kun hänen yksityiselämänsä ruodittiin Vanity Fairissa, Cobain ilmoitti ultraväkivallasta journalistia kohtaan. Cobain sanoi haluavansa tappaa journalistin paljain käsin puukottamalla hänet hengiltä. Hän kertoi tappavansa ensin journalistin koiran tämän silmien edessä ja seuraavaksi hän lupasi paskantaa journalistin päälle ja tappaa sitten tämän. Cobainille sanottiin, että tämä kaikki saattaisi vaikuttaa haitallisesti hänen uraansa ja sen jälkeen Cobain mietti palkkamurhaajan hankkimista. Hän yritti myös käyttää taikanumerokirjaa, jotta saisi noiduttua journalistin. Vanity Fairin journalisti kirjoitti sisäpiirin pelkäävän tulevan lapsen terveyden puolesta; Love oli nähty yhä polttamassa tupakkaa ja hänen epäiltiin käyttävän heroïinia. Kun brittiläiset journalistit kirjoittivat Nirvanasta kirjan 1991, Cobain jätti viestin kirjoittamisessa mukana olleen

journalistin puhelinvastaajaan ja se päättyi näin: ”En välitä vittujakaan, jos tämä uhkaus menee nauhalle. (Sandford 1995, 139-141.)

Jälleen välinpitämättömyys seurauksista oli mukana Cobainin toiminnassa. Hän toimi omista impulsseistaan käsin. Hakalan hahmo ilmentää tätä puolta sekä aggressiota, jonka Hakala kanavoi suoraan muihin henkisenä ja fyysisenä väkivaltana. Hakalan on jostain syystä siirrettävä oma heikkoutensa muiden ominaisuudeksi. Hakala kostaa oman sopeutumattomuutensa takia muille sopeutumattomille. Tässä toteutuu myös Nirvanan lava-aktin synnyttämä kehollisuus; ruhjottu ja mustasilmäinen nuori mies. Elinan pikkuveli, ja Elinakin edustavat kaikkea sitä, mikä ei kykene suuremman ja vahvemman edessä puolustamaan itseään.

Kyvyttömyys käsitellä tunteita tuntuu olevan osa Cobainin tarinaa. Hänellä oli surkeita muistoja lapsuudestaan. Hän valitti äidistään ja lapsuudestaan aineellisen menestyksen äärellä. Sandford (1995, 139-140) arvelee Cobainin muuttaneen lapsuuden koettelemuksensa päähänpintymäksi. Cobainin serkku taas sanoo, että Cobain ei osannut muuntaa kärsimystään; kanavoida suruaan joksikin hyödylliseksi. Eräs Cobainin tyttöystävä, Julia Levy, ajattelee, että kärsimys oli hänelle kunnia-asia ja että hän roikkui kiinni lapsuudessaan. Kerran Cobain löydettiin seattlalaisesta latomaisesta klubista sätkimästä pöydän alta kokoon käpertyneenä. Robert Gess, muusikko, joka auttoi häntä silloin, uskoo, että silloin oli paikalla joukko niitä demoneita, jotka lopulta tappoivat hänet. (Sandfor 1995, 139-140.) Minä ajattelen, että käsikirjoituksen nuorisojoukosta kaikki ovat hämmentyneitä elämän edessä ja kykenemättömiä käsittelemään tunteitaan. Ajattelen, että niin ovat näytelmän aikuisetkin. Grunge on nuorille tapa kanavoida täydellä energialla soitetuksi musiikiksi sitä valtavaa määrää energiaa ja erilaisia tunteita, joita heissä velloo.

Oliko Cobain sosiaalinen hylkiö? Cobain inhosi pässinpäistä rokkarijässin imagoaan, mutta päätyi noudattamaan sitä stereotyyppiä. Vuoden 1991 alussa hänestä tuli väkivaltaisen punkkarin ja narkkarihylkiön irvikuva hänen pyöriessään Seattlessa ja Olympiassa tappelunhaluisena, juovuksissa ja vihamielisenä hänen puheilleen pyrkiviä kohtaan. Cobain ei halunnut, että häntä häirittiin. Ihmisten pois ajamiseen hän käytti nyrkin heristelemistä ja uhkausten huutamista. K Recordsin lähetystö joutui poistumaan

Cobainin ovelta tämän ampuessa ilmakiväärillä varoituslaukauksen. Cobain oli myös pinttynyt yöeläjä ja se toimi myös tapana eristää itsensä maailmasta. (Sandford 1995, 140-141.) Tämä vuorokausirytmisi saattaa olla yksi grungen parissa eläjien jakama seikka. Siihen saatiin vihdoinkin jostakin tukea ja löydettiin rikoskumppaneita ja hengenheimolaisia. Uskon hänen myös olleen tosissaan kirjoittaessaan kappaleen *Stay away* (Nevermind 1991). Sandford (1995, 142) kirjoittaa unen olleen vapautus hänelle muiden torjunnasta, jota hän jokapuolella vainoharhaisesti näki; näin hän välttyi tapaamasti vihollisiaan. Ilpo ja Hakala ajatuvat yhä enemmän kyläyhteisön laidalle valitessaan väinpitämättömyyden tien.

Cobainin serkun mukaan Cobain oli patologisesti tyytymätön ja häntä inspiroi enemmän hänen vihansa kuin rakkautensa. Cobain itse kuvaili mielenrauhaa ”joksikin, jota sattuu muille” (Sandford 1995, 141.) Tämä on Nirvana-nimisen bändin laulajan lausuma suhteestaan itseensä ja maailmaan. Samaan osastoon tyytymättömyyden kanssa voi laittaa ikävystymisen tunteen. Cobain kertoi ikävystyvänsä ihmisten keskustellessa typeryyksiä ja että hän ei saanut minkäänlaista nautintoa keskusteluista. Hän kertoi torkahteleveransa, kun ympärillä olevat ihmiset ikävystyttivät häntä. (Sandford 1995, 142.)

Feministisyys, seksuaalisuuden vapaus, punk-aktivismi ja rauhanpuolustus; nekin liittyvät Cobainiin. Cobainin kommentteja on pidetty feministisinä. Lisäksi hän antanut julkilausumia rauhan puolesta. Jossakin kohtaa tapahtui kuitenkin käänne, jossa hänen kuultiin puhuvan hyvin seksistisesti ja väkivaltaisesti. Teini-ikäisenä hän tapasi julistaa tukeaan myös homoille (Sandford 1995, 72.) Cobain oli punk-aktivisti ja toi esille ajatuksia, joita moni ajatteli siihen aikaan, muttei saanut ääntään kuuluviin yhteiskunnassa. Hän oli täten ikäänkuin ilmaisukanava ja äänitorvi. Vallankumouksellisen retoriikan vuosinaan Cobain julisti sitä mitä tuhannet jo ajattelivat (Sandford 1995, 142).

Keskustelen mielläni rauhalliseen, selväjärkiseen ja mukautuvaan sävyyn, vaikka pidän itseäni ääriparemmistolaisena. Pidän punkista. Pidän huumeista - -. Pidän viattomuudesta. Pidän tavallisesta duunarista ja arvostan häntä, sillä hänen olemassaolonsa ansioista taiteilijan ei tarvitse tehdä alentavaa työtä. Pidän ystäviensä kanssa hengailusta. Pidän luonnosta ja eläimistä. Pidän siitä, että aiheutan ihmisille onnen- ja ylemmydentunteita heidän reagoiessa ulkonäkööni. Minusta on mukava unelmoida, että jonain päivänä vallalla on yleinen solidaarisuus kaikkien maailman nuorten kesken. Pidän siitä, että minulla on jyrkkiä mielipiteitä ilman minkäänlaisia perusteita

niille, paitsi oma alkukantainen vilpittömyyteni. Minulta puuttuu vilpittömyys. -- tämä on vastuuvapautuslause, joka selittää minun koulutuksen puutteeni.

Kurt Cobain, päiväkirja, Vuosi X (Kurt Cobain, 123)

Keho. Cobain painoi n. 60 kg ja oli lyhyt ja hento. Sandford (1995, 143) kirjoittaa, että on itseasiassa erikoista, että Cobainin keho kesti kaiken sen stressin ja armottoman täyteen ahdetun elämän. Cobainilla oli vakavia vatsakrampeja, joista hän kirjoitti itsemurhaviestissään: ”Kiitos polttavan, pahoinvoivan vatsani pohjasta”. Hän kertoi eräälle tuttavalleen, että viiden vuoden ajan kärsiessään vastakivuista, hän halusi tappaa itsensä joka päivä. Cobain ajatteli, että suurin osa henkisistä ongelmista johtui kivuista. Vuonna 1991 hän sanoikin heräävänsä joka aamu tuntien itsensä vainajaksi. Heroiiniruiskeita hän luultavasti otti myös lääkitäkseen vatsavaivojaan. Cobain kertoo halunneensa ”vittu räjäyttää pääni palasiksi” kipujen takia Euroopan kiertueella. Suvussa oli muillakin samankalaista oirehdintaa. (Sandford 1995, 193.) Grungen keho on suurten vaatteiden sisälle ”piilotettu” kipeä keho ja suljettu asento; kädet vartalon suojana jalkojen ympäri kiedottuna istuessa, tukka silmillä ja katse alaviistossa. Tämä on myös Jarkon, Elinan, Ilpon ja Petrin tapa olla maailmassa.

Cobainin tyypillinen osaksi imagoa noussut vaatetus oli seuraavanlainen: Mohair-pusero, flanellipaita, rikkonaiset farkut, repaleinen pyjama tai metsästystakki. Ehkä vaatteet saattoivat olla nostalgiaa, ehkä juurihenkisyttä. Cobainilla oli pitkät, pesemättömät ja värjätyt hiukset sekä kalpea iho. Jos valokuvaaja vaati Cobainilta ”tylyä lookkia”, hän saapui kuvauksiin turkiksessa ja Tuulen viemää -tyyppisessä vannehameessa. Fanit ja kriitikot yrittivät penkoa esiin myös todisteita hänen androgyynisyydestään tai sukupuoliroolien hämärtämisestä. Eräälle tyttöystävälle Cobain sanoi, että hameeseen pukeutuminen ei ollut vakavaa: ”se oli pelkkä vitsi”. (Sandford 1995, 144.) Cobain ei tahtonut noudattaa sitä mitä häneltä vaadittiin. Hän ei tahtonut esittää edes sitä itseään, sitä jota häneltä vaadittiin. Pidän tätä hyvin keskeisenä teemana käsikirjoituksessani. Elinan hahmossa on tämä jatkuva ulkopuolelta tulevia määrittelyjä pakenemisen teema.

Cobainin ääni oli ainutlaatuinen, täyteläinen instrumentti. Hänen äänensä mahdollisti sävelessä karjumisen (Sandford 1995, 13). Hän asettautui tyytymättömän nuorison

äänitorveksi. Grungessa asioita ei esitetty suurimmaksi osaksi lainkaan hiljaa, vaan mahdollisimman suureen ääneen. Cobainin ääni sai tukea karheista kitaroista. Cobain liitti yhteen maanisen punkenergian ja kauniit melodiat. Tästä syntyi koskettava ja energinen lopputulos. Nuoressa ihmisessä on paljon energiaa, joka saattaa turhautumisen kautta muuntua aggressioksi. Tällaisissa maastoissa Nirvanan musiikki eli. Vihdoin joku sanoitti ja soitti ilmoille sen turhautumisen tunteen, jolla ei aikaisemmin ollut ääntä eikä sanoja. Nuoret tahtoivat tulla hyväksytyksi sellaisina kuin olivat ja kamppailivat yhdenmukaistamista vastaan.

Ennen kuolemaansa Cobain kertoi serkulleen ”Minusta tuntuu, että olen muuttumassa sirkukseksi” (Sandford 1995, 9). Cobain kärsi siitä, ettei voinut tehdä mitään olematta esillä tai arvostelun kohteena. Lisäksi levy-yhtiö saneli kiertueaikataulut ja paikat. Cobain itse toivoi, että Nirvana keikkailisi vähemmän ja palaisi pienille klubeille. Suurta Nirvana-showta ei voinut kuitenkaan enää pysäyttää.

4 Yhteenveto

Grunge maailmankuvana näytelmässäni on vastakulttuurista, joka asettuu vastustamaan tasapäästämistä. Grungessa kapinoidaan koulun ja muun ympäristön asettamia vaatimuksia ja arvosteluasteikkoja vastaan. Kapinassa mennään osittain äärimmäisyyksiin ja se saattaa kääntyä yksilöä vastaan, jos ajatellaan hyvän elämän sisältävän jotakin sellaista, mikä ei ole tuhovoimaa. Näistä tuhovoimista esimerkkinä ovat heroini ja väkivalta. Grungen maailmankuva sisältää paljon valoa, herkkyyttä, kipua, paljon energiaa, paljon omaäänistä luovaa voimaa, paljon sanottavaa ja paljon elämisen halua. Grunge sisältää halua karistaa yhteisön kangistunut käytös, joka ei palvele omaa itseä tai tuntuu latistavan elämännergian virtaamista. Grunge lakkauttaa hiljaisen sopeutumisen ja oman tahdon tukahduttamisen, johon kuuluu normien ja roolien hyväksyntä. Oman tahdon ja äänen menettämisestä seuraa turhautumista ja kärsimystä. Grungen kautta sitä turhautumista saadaan riehumaan, huutamalla soittamalla ulos itsestä. Grungen kehossa olevana voidaan yhdessä olla sopivan välinpitämättömiä seurauksista ja ympäristön reaktioista. Seattlessa ja Klaukkalassa, yhteisö vastasi Cobainin grunge-huutoon samanlaisella huudolla. Ja siitä syntyi grunge.

Mikä voisi olla grungen ilmiön perintö? Grungen noustessa tietoisuuteen hetkeksi, se ehti luoda uuden ajattelutavan. Grungen loi uudelle sukupolvelle mahdollisuuden tarttua instrumenttiin, kuten punkin synnyn aikaan 1970. Ei tarvinnut olla hevimetallikitaravirtuoosi luodakseen ja soittaakseen musiikkia. Grunge ilmiönä, tyylinä ja musiikkina jäi musiikin historiaan ja vaikuttaa yhä moniin alottaviin bändeihin. Musiikki oli avain, jolla astuttiin sisään grungen maailmaan, mutta sen jälkeen se alkoi vaikuttaa ihmisten käytökseen niin Seattleessa, kotikylässäni kuin käsikirjoituksessa; kaikki mitä juotiin, puettiin päälle ja omaksuttiin slackerin elämäntapaan.

Cobain saattoi olla ihmisenä olla sekava, passiivinen ja vetäyvä, mutta muusikkona hän oli määrätietoinen, hallitseva ja selväpäinen. Cobain oli sopeutumaton lapsi kuolemaansa saakka ja häneltä puuttui turvallisuudentunne. Häneltä puuttui myös perheen tuoma sosiaalisen aseman tuntu, mikä oli vielä merkittävämpi tuohon aikaan kuin nyt. Hänen asemansa ja itsekunnioituksensa riippui vain siitä, mitä hän itse teki. Niin hän asian ainakin tuntui kokeneen. "Epäonnistumiset" tuntuivat musertavan hänet, vaikka maailman silmissä hänet nähtiin onnistujana. Cobain teki aikanaan vaikutuksen, sillä hän uskalsi näyttää tunteellisemman puolensa. Grunge tuntuu olleen Cobainille ja monelle muulle keino purkaa turhautumistaan. Cobain saattoi tehdä sen hajoittamalla pukuhuoneen ja heittämällä kitaran ulos ikkunasta. Käsikirjoituksessani tehdään samoja asioita, mutta pelkän grungen tuhovoiman lisäksi grungesta saadaan positiivista voimaa.

Cobainin aggressioissa ei tunnu lopulta olleen kyse patoutuneesta, puhtaasta raivosta tai anarkiasta kapitalistista koneistoa vastaan, vaan henkilökohtaisesta kostosta maailmalle. Grunge voidaan siten nähdä askeleen henkilökohtaisempaan maailmankatsomukseen kuin punk on. Tällaiseen lopputulemaan olen päätenyt. Grunge on enemmän vierauden kokemus maailmassa ja eksistentiaalinen turhautumisen kokemus, mikä syntyy oman sisäisen kokemuksen ja ympäristön välisestä jännitteestä. Sitä kautta grunge voidaan nähdä sopeutumattomuuden ilmaisuna. Se on tunteena sellainen, että on osittain liikaa ja osittain aivan liian vähän maailmalle; ettei mahdu sinne sellaisena kuin on. Tästä turhautumisesta syntyy älytön määrä energiaa, joka jää pyörimään vinhaa vauhtia nuoreen ihmiseen. Smells Like Teen Spiritissä (Nevermind 1991) Cobain huusi ulos

näitä monen tuntemia tunteita ja kokemuksia: Sitä että tuntee itsensä tyhmäksi, luuseriksi ja vääränlaiseksi. Joskus tunteen voi kiteyttää näin *"I feel stupid and contagious / Hello Hello Hello Hello How Low"*. Tästä kaikesta tunteiden sekamelskasta voi löytyä grungen vapauttavan sanoman: Nevermind 1991, ei sillä väliä, en välitä mistään, ihan sama, älä säkään.

Musiikki rikastuttaa ihmisen elämää. Musiikilliset oivallukset ovat tärkeitä minulle siinä missä ajatukselliset oivallukset elämästä. Kaikki se, jossa voin luoda jotain; aina parempaa ja ehyempää huomista itselleni ja muille, on tärkeää. Ja kaikille sille, mikä on tärkeää, tulee antaa aikansa ja rakkautensa. Usein ne kaksi ovatkin samoja asioita. Olen kuunnellut ja soittanut musiikkia koko ajan, kun olen tehnyt opinnäytetyötäni. Tämä on ollut poikkeuksellisen kokonaisvaltainen reissu, jossa olen ollut mukana kokovartalo-tyyppisesti. Olisi tutkimus aivan erikseen, kun lähtisin selvittämään, miten kaikki seikat ovat vaikuttaneet toisiinsa. Käsikirjoitus on kirjallinen matka syvälle musiikin olemukseen, siinä määrin miten se koskaan on sanoiksi puettavissa. Kaikkeen siihen, miten musiikista voi tulla maailmankatsomus. Uskon musiikilla olevan tärkeä tehtävä kulttuureissa. Ajattelen sen lisäävän hyvinvointia ja olevan hyvin henkistä. Subjektiivisuus on mukana kaikessa; musiikin kokeminen on subjektiivista resonointia maailmassa.

Kirjoitin tämän käsikirjoituksen, jotta niitäkin hiljaisia kuunneltaisiin, joilta puuttuvat ”järkevät” sanat ja välimerkit. Rakkaudesta: Seattlalaisen grunge-bändin Mother Love Bonen laulajan äiti sanoi eräessä dokumentissa: "Ei Andy tiennyt, ettei rakkauden kuulu sattua. Kotona me hänen isänsä kanssa tappelimme, joimme...fyysisesti ja sanallisesti loukkasimme toisiamme. Andyn Isä on Vietnamin veteraani. Nyt vasta minäkin tiedän, ettei rakkauden kuulu sattua koko ajan." Andy otti yliannostuksen heroiinia eräänä viikonloppuna, kun Seattlessa oli huonoa heroiinia liikkeellä. Tämä kaikki on osa grungen maailmankuvaa.

And I'm not scared / Light my candles in a daze / 'cause I have found God / Hey, Hey, Hey

Lithium, Nirvana, Nevermind 1991

5 Lähteet

Cobain, Kurt. Päiväkirjat. Copyright by The End of Music, LLC. 2002. WSOY. WS Bookwell Oy. Porvoo 2003.

Gaar, Gillian G. The Rough Guide to Nirvana. Penguin Books. 2009.

Lehtiranta, Erkki. Musiikki, henkisyys ja hyvinvointi. Kuinka musiikki voi muuttaa elämäsi. Basam Books. Tallinna Raamatutrukijojä. 2015.

Nirvana. Nevermind. 1991.

Rock & Pop The Complete Story. General editor Michael Heatley. Flame Tree Publishing. 2006.

Sandford, Christopher. Kurt Cobain. 1995. Gummerus Kirjapaino Oy. 1996.

Söderholm, Stig. Liskokuninkaan mytologia. Rituaali ja roksankarin kuolema. Jim Morrison -kultin etnografinen tulkinta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 539. Mäntän kirjapaino Oy, Tampere 1990.

True, Everett. Nirvana. Tosi tarina. Johnny Kniga Publishing. Imprint of Werner Söderström Corporation. Juva 2007.

Grunge

Elina
Kurt Cobain
Pikkuveli
Äiti
Isä
Uusi Ystävä, Ilpo
Jarkko
Petri
Uskonnonopettaja
Irwin
Hakala
Nirvana
Tiina
Uimavalvoja
Terveydenhoitaja
Musiikinopettaja
Poika I
Poika II
Kris Novoselic
Novoselicin Äiti
Kyläläisiä
Yleisö
Ambulanssikuskit
Lapsia, ääniä

1. Lapsuus

Prologi

Elina ja Pikkuveli.

Elina: Me ollaan täysin selällään. Enkelivaihe. Ruoho tulee, nurmikko narisee, kerrostaloissa hissit humisee, ylös alas, ampparit surisee, autot menee junat menee ihmiset menee pyörät pyörii. Mulla ei oo enää apupyöriä. Vitsi. Kesä. Niin lämmintä. Selällään. Pelkkä sininen taivas tuolla. Alla ruoho. Kato vasemmalle, voikukkia. Kato oikeelle, Sorsalampi. Kato takas taivaalle, suihkukone! Sitä suihkaria ei ikinä näe! Vaan jäljet jää sinne menemään! Häääh. Katon ainaki niin kauan kun toi valkonen muuttuu siniseksi. Sitten mennään siltaa pitkin kotiin. Ei olla oltu koskaan ollu sillan tällä puolen. Hui.

1. Nirvana. MTV Unplugged

MTV-keikka, 90-luku. Kynttilöitä joka puolella. Keskittynyt, intensiivinen tunnelma. Sininen valaistus. Nirvana soittaa David Bowien kappaletta The Man Who Sold the World. Yleisö istuu jonkin matkan päässä bändistä, rauhallisena. Kurt Cobain istuu tuolilla, hiukset silmillä, harmaa villatakki päällä. Laskee kitaran syliinsä. Sanoo yleisölle.

Kurt Cobain: Pelottaaks sua? Oot sä pelännyt koko ikäs? Ja tän keikan jälkeen mä tuun vetään heroiniilla yliannostuksen ja ammun pääni tohjoks.

6. Ilpo ja Elina. Metsä. 90-luku

Loppukesä. Juoksijat vaihtuvat. Valoa. Hopeanuoli. Leikkivät koiria.

Elina: Juokse. Ne on meidän perässä

Ilpo: Montako tuntia vielä?

Elina: kolme

Elina: Opetellaaks kiroilemaan

Ilpo: ---

Elina: välillä. jos et jaksa juosta. Mut Agagaputo on meidän perässä. Yks karmee tassun heilautus ja puututtuvasta silmästä lentää veri meidän päälle ja ja me ollaan mennyttä. Iäksi.

Ilpo: mä en osaa

Elina: sanotaan vaan vuorotellen jotain kauheita sanoja

Ilpo: En mä uskalla

Elina: Sä voit kuiskata. Ei kukaan kuule. Ei niitä osaa jos ei harjoittele

Ilpo: pitää mennä syömään

Juoksevat yhä. Alkaa hämärtää.

Elina: mistä sä tiedät paljo kello on?

Ilpo: mul on uus rannekello

Elina: oooooh! Upee! My Little Pony? Eiku joku... Tyrannosaurus Rex? Mut hei ei voi pysähtyy. Mä kuulen rytinää ja raskasta hengitystä. Se on haistanu meiät ja sitä ottaa päähän ku se herätettiin kesken unien. Nyt se nousee vuorten ylle...hengittää raskaasti ja karjuuu...kuolaaa...veri valuu sen puhkotusta silmästä ja ainoo mitä se voi ajatella on kosto...meidän isälle. Se halua sen silmän ja kunnian takas. Ja nyt se on meidän peräs koska sille kelpaa kaikki. Me tarvitaan meidän laumaa me ei muuten selvitä... ooo mä nään kun meidän ainoo turvakoira putoaa putoaa kuiluun... miten me selvitään...minne me mennään piiloon riittäaks meidän voimat....

Ilpo: *Pidättelee itkua.* Mä haluan kotiin. *Lähtee juoksemaan jonnekin.*

Elina mieltii, lähteekö Ilpon perään neuvomaan reittiä. Ei lähde.

Elina: (Taas tää!) Et sä löydä kotiin pimeessä! Tajuutko! Ja se siilikin on hautaamatta

11. Arbeeden – Klaukkala. Kurt Cobain. 90-luku

Ulkojäällä. On ilta ja hämärää. Isoja lumihuitaleita sataa. Elina luistelee. Kurt Cobain seisoskelee. Eivät kohtaa.

Kurt Cobain: Omituista yksinpuhelua kentällä. Metsää. Oikealla tien laidassa vihreä kyltti, jossa lukee valkoisin kirjaimin *Welcome to Aberdeen. Come as you are.*

Elina: Omitusta yksinpuhelua kentällä. Metsää. Oikealla tien laidassa sininen kyltti jossa lukee valkoisin kirjaimin *Nurmijärvi. Tilaa liikkua.*

Kurt Cobain: Arberdeen Washingtonin osavaltiossa on ruma paikka vailla ulkonaista viehätystä

Elina: Klaukkala Nurmijärven kunnassa on valittu vuonna 19xx Suomen tasavallan rumimmaksi paikaksi. Siihen on monia ansioita.

Elina: Lähellä Eugenea, Seattlea, Vantaata, Yakimaata, Portlandia, Espoota, Hyvinkäätä, ankeaa

Kurt Cobain: Medford, Redding, Metsäkylä, Mäntysalo, Haikala, samaa, samaa

Elina: Haikaloita?! Kaukana Sovunvaltakunnasta.

Laulu. *Kurt Cobain esittää.*

Kaukana Sovunvaltakunnasta

1.

**Tämä on Amerikka
Tämä Amerikka on
lähempänä viisikymmentälukua
jumalaa isänmaata Pat Boonea
katseltiin televisiosta
illallisen jälkeen**

jos jaksettiin

**Eivät olleet kahtakymmentäyhtä
tuhatyhdeksänsataakuusikymmentäviisi
vanhemmat
kun Tie aukeni
Tyyneltämereltä
tänne -
No, Kauas Sovunvaltakunnasta**

(chorus?)

**Näyttää tavallaan hohdokkaalta paikalta
Tietäen tuskin mitään
muun maailman tapahtumista
museiota, muutama keilarata
tuntuvat paratiisilta kun ei tunne tiedä**

muuta (aaa aaaa aaaaa)

Tuntuvat paratiisilta kun ei tunne tiedä

2.

**Go West, Young Man!
Here we are
ja niin sitä mentiin jäätiin
kävelemään katuja**

**nähtiin liian läheltä
asuntovaunuja, kirpputoreja,
savupiippuja, putkia,
sun tulevaisuus
Weyerhauserin lautatarha
kun Huonekaluja myydään
valmismökkejä
hautausoimistoja, pikaruokaloita
hylätty ratapiha
laakso**

**Ja jos yhä teatteria haluat?
yhdeksännettäyhdeksää viikkoa**

Sound of Musicia
7th Streetin teatterissa
Tai ottaa kädestä meidän jumalan?
Siitä juttu kuntoon
Sillä pihalla jaetaan konservatiivisia
käsityksiä jumalasta

(chorus?)

Näyttää tavallaan hohdokkaalta paikalta
Tietäen tuskin mitään
muun maailman tapahtumista
museiota, muutama keilarata
tuntuvat paratiisilta kun ei tunne tiedä

muuta (aaa aaa)

tuntuvat paratiisilta kun ei tunne tiedä

3.

Joko oltiin vihollislinnoituksen porteilla
Sovunvaltannassa?
Tuhatyhdeksänsataakuusikymmentäseitsemän
kahdeskymmenes helmikuuta
Here I Am, kiedottuna
valmiina maailmaan
vaaleanpunaisessa tilkkutäkissä

Sillä kyllähän sen ties
Eikä Äidin tarttenut kattoa edes lautaaidan raosta
kovemmasta puusta veistetyt
naapurit
kohottelivat kulmiaan
Kaukana täältä -
Sovunvaltakunnassa?

Näyttää tavallaan hohdokkaalta paikalta
Tietäen tuskin mitään
muun maailman tapahtumista
museiota, muutama keilarata

tuntuvat paratiisilta kun ei tunne tiedä

muuta (aaa aaaa)

tuntuvat paratiisilta kun ei tunne tiedä

4.

**Synnyin aamulla
Siinähen kohottelevat kulmiaan
mä sanon
sillä sateinen sää selkeni
lämpötila kohosi kymmeneen
Vitnamissa aloitettiin operaatio
vihollista vastaan**

**Että miksei ne kattoneet sinne Viatnamiin?
Raikas aurinkoinen talvipäivä
kaksikymmentäviisituhatta amerikkalaista sotilasta
No, eikö ne amerikkalaiset oo aina sotimassa?
Ei ole
Sellaisia sanoja vielä kuin
aseistakieltäytymisuhka, vastakulttuuri
No, Michille sallittiin vain hieman pidemmät hiukset
kuin laivastossa**

**Näyttää tavallaan hohdokkaalta paikalta
Tietäen tuskin mitään
muun maailman tapahtumista
museiota, muutama keilarata
tuntuvat paratiisilta kun ei tunne tiedä**

muuta (aaa aaaa)

tuntuvat paratiisilta kun ei tunne tiedä

**Alue oli ankea
En aio koskaan häiritä sinua
En aio koskaan kysyä mitään**

**En aio koskaan häiritä sinua
En aio koskaan kysyä mitään**

**En aio koskaan häiritä sinua
En aio koskaan kysyä mitään**

Sanoo itselleen, mutta Elinan suuntaan.

Kurt Cobain: älä anna niille punaniskoille sieluas

2. Nuoruus

41. Treeniksellä. 90-luku

Jarkko, Petri ja Ilpo vetelevät piuhvoja soittimiin.

Jarkko: Yykaakoonee lähtee

Hiljaisuus.

Petri: Rumpalin pitäs käynnistää tää

Jarkko: Ilpo, herää. Jätkä ei keskity yhtään. Tajuuksä et ei tää oo mikään keramiikkakerho – tai pääsiäismunanmaalaussunnuntai. Hei mummo pää pois marjaämpäristä

Ilpo: Sori, sori nyt lähtee, yykaakoonee

Jarkko: lähtee kun mä sanon. Nyt yykaakoo neee...

Soittavat Nirvanan Sliverin. Jarkko laulaa. Soittavat hyvin yhteen ja kovaa.

Nirvana

Sliver

**Mom and dad went to a show
Dropped me off at Grandpa Joe's
Kicked and screamed, said please, don't go**

**Grandma take me home [x7]
Wanna be alone**

**Had to eat my dinner there
Mashed potatoes and stuff like that
I couldn't chew my meat too good**

**Grandma take me home [x7]
Wanna be alone**

**Said, why don't you stop your crying
Go outside and ride your bike
That's what I did, I killed my toe**

**Grandma take me home [x7]
Wanna be alone**

**After dinner, I had ice cream
I fell asleep, and watched TV
I woke up in my mother's arms**

**Grandma take me home [x16]
Never take me home [x2]
Grandma take me home**

Wanna be alone

Jarkko: Homma alkaa olla kasassa. Jep. Ainoo mitä mietin, et on vähän hankaluuksi tän laulun, kitaransoiton ja pedaalien vaihtelujen kaa. Et perjaattees joissain biiseissä vois olla toinen kitaristi. Ei mulkkua

Petri: Miksei. Jos ei laulajaa löydy ni etsitään sit vaihteeks vaikka kitaristia

Jarkko: Seuraavaks etitään kyl rumpalia

Iipo: Sori sori jätkät. Tää on mulle oikeesti tärkeä juttu mut mun pitäis käydä koululla välil....näyttää naamaani

Jarkko: Ei siellä kukaan ketään kaippaa. On vaan onnellisii että et oo siellä itkemäs että et osaa aakkosia vielä. Et vähä löysä toi komppi oli vielä,

iskelmää kolmoskannella, Herra C sun junan pitäs olla meidän edellä ja pitää tää kasassa. Oma vikas ku sait turpaan

Ilpo: Jes jes jes. Tota jos mä jään vaik tänään hakkaa näit kannui vähäks aikaa treenien jälkee

Petri: Mites me hoidetaan toi kitaristin etsiminen

Jarkko: Lappu kaikkien yläasteiden ulko-oviin. Tos on maalarinteippi

Petri: Kuka tekee

Jarkko heittää Ilpoa maalarinteippirullalla otsaan.

Jarkko: Ilpo

Ilpo: Okei?

Jarkko vetää piuhoja irti sähkökitarasta. Ei vaivaudu edes laittamaan kitarasta volumea alas. Vahvistimesta kuuluu kova poksahdus.

Petri: Ai saatana. Mitä jätkä meinaa?

Jarkko: Nyt lähetään pöllii keskustan äsmarketista koffia

Petri: Maailmahistorian eli meidän ekat bänditreeneit jotka ei kestä kuutta tuntii

Jarkko: Mä en jaksa kuunnella tota keinutuolikomppii. Jos se ei ala onnistuu niin...no. Lähetään menee
---- Alota vaikka, mansikkakeitto, mansikkakeitto, alottelevalle rumpalille hyvä muistiloru

Petri joutuu jättämään bassonsa nojaamaan ja vahvistimesta kuuluu yhä kiertävän äänen ujellus. Petri loikkii Jarkon perään ulos kellarin ovesta. Hetken ovesta näkyy valojuova. Ovi pamahtaa kiinni. Ilpo istuu rumpujen takana. Hitaasti kädet laskeutuvat ja rumpukapulat tippuvat lattialle kolisten. Pää painuu alas. Tovin kuluttua Ilpo nousee. Katsoo rumpuja, ovea, lattialla olevia soittimia ja pitelee korviaan. Vahvistimesta kuuluu ujellusta.

Ilpo ottaa ruuvimeisselin hyllyltä ja lyö sen läpi ensin sohvasta kerran, sitten toisen, kolmannen, neljännen. Siirtyy rumpujen luo ja lyö läpi rumpukalvosta ja jättää ruuvimeisselin pystyyn siihen.

Ilpo kirjoittaa seinään tussilla: tavallinen

Ilpo: se riittä mulle. Tavallista kävelemistä tavallisella tiellä. Se riittä ei olis tätä paskamöykkyä täällä. Jumalauta kun nää möröt alkaa aina ryömiä kellareistaan...

Ilpo koettaa hengittää rauhallisesti ja koota tavaroitaan ja hieroo samalla rintakehäänsä. Ilpo lähtee. Oven raosta näkyy hetken valonjuova. Sitten ovi pamahtaa kiinni.

Elina ryömiin sohvan takaa.

Elina: Tänne on liian helppo tulla. Ei kukaan huomaa. Ne on niin keskittyneitä itseensä

Elina kävelee sähkökitaran luo. Vie sen kauemmaksi vahvistimesta. Käy sammuttamassa basson vahvistimen. Katsoo kuinka paha tuhoa ruuvimeisseli on saanut aikaan rumpukalvossa. Arvioi tilannetta. Ottaa ylös Ilpon rumpukapulat ja mutisee.

Elina: tästä tulee Ilpolle ongelmia

Laittaa ne hellästi rumpujen viereen vanhalle punaiselle ja rispaantuneelle itämaiselle matolle. Irrottaa rummuista ensin metallisen renkaan ja ruuvit, joilla kalvo on rummuissa kiinni. Laittaa kalvon reppuunsa. Katsoo sohvaa ja pudistelee päätään.

Nostaa Jarkon kitaran lattialta. Pujottaa nauhan olan yli ja säätää volumea. Kokeilee kielet läpi ja virittää epävireessä olevan E-kielen. Alkaa tapailla sointuja. Soittaa ensin hiljaa. Kohti laulun loppua tahti kiihtyy. Elina vääntää masterista lisää ääntä ja vaihtaa säröpedaalin. Elina alkaa myös laulaa.

Nirvana: Smells Like Teenspirit

Cobain on saapunut josakin vaiheessa treenikselle. Vetänyt Ilpon takin pänsä päälle ja nukkuu nyt sohvalla. Takin alta näkyy mustat tennarit ja kuluneet farkkunlahkeet. Aivan kuten Ilpollakin, Jarkolla ja Petrillä.

Elina: Ilpo? Säkö se olet? Ilpo? En mä erota teitä

Cobain ei vastaa. Lääketokkura on tainnut hänet viimeisen säkeistön aikana. Elina koettaa hiipiä lähemmäs ja saada selvää kenen jaloista on kyse. Jalat liikahtavat ja Elina juoksee ovelle. Palaa vielä hakemaan reppunsa.

53. Kurt Cobain ja Elina. Miljoonatalo Seattlessa. 1994

Cobain on karannut huumevierotusklinalta. On etsintäkuulutettu. Istuu huoneen nurkassa. Ase ei näy. Valoa tulvii ikkunoista. Elina kävelee sisälle avonaisesta ovesta.

Elina: Toivoit että joku tulisi

Kurt Cobain: Koetimme etsiä porukkaa johon kuuluisimme. Katsoimme suosittuja ihmisiä ja mietimme, mitkä piirteet olisivat ne, jotka kelpaisivat maailmalle. Me emme kelvanneet sellaisina. Lopulta häpesimme itseämme. Sitten yhtänä päivänä. Yhtenä päivänä! Me lakkasimme sopeutumasta. Käytimme rikkinäisiä farkkuja, flanellipaitoja ja mitä tunsimme. Me löysimme. Se kaikki teki meistä kauniita. Olimme hetken kauniita.

Elina: Sinä olet kaunis

Kurt Cobain: Sitten olimmekin yhtäkkiä jotain itsellemme vierasta.

Elina: Te olitte tärkeitä. Jotain sellasta niinku mäkin ja mun kaveri Ilpo. Luusereita joita kumminki joku rakasti! Sä olit Grungen Jeesus. Sun piti vaan jaksaa. Mäki tiedän jotain siitä että tulee nähdyks, mutta väärässä valossa. Poikkeavina, osoitettuna, erotettuina joukossa. Nyt mä taidan olla sekoamassa kun mä oon täällä

Kurt Cobain: Nevermind. Ei se mitään. Ei sillä ole väliä. Älä välitä. Vähät siitä. Unohda koko juttu. Ei ole mitään valmista sanottavaa tästä. Tää nuorena eläminen ja kasvaminen on ihan kohtuuttoman vaikeeta. Sähkökitaran ja rumpujen soitto on siihen nähden erittäin helppoa.

Sopeudu, kuole tai kapinoi. Minun ainoa ongelmani on enää se, etten ole turvassa itseltäni.

Pikkukaupungissa kasvaminen tuntuu aina.

Näyttää keskisormea tyhjyyteen.

(Elina: Kasvaminen tuntuu aina)

Cobain ottaa kädestä Elinaa kiinni.